

บทที่ 4

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเป็นผู้นำ

ความนำ

ในบทนี้จะกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. เกิดความเป็นผู้นำขึ้นในหมู่บ้านของตน โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบหมู่บ้าน อพป. 2 หมู่บ้านที่มีระดับความเจริญต่างกันระหว่างหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงคือหมู่บ้าน อพป. บ้านหนองไร่ หมู่ที่ 1 อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี กับหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาดำ คือหมู่บ้าน อพป. บ้านตากแดด หมู่ที่ 2 ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยได้หยิบยกคุณลักษณะ 4 ประการมาเป็นปัจจัยในการศึกษาความเป็นผู้นำของประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ในครั้งนี้ : คือ ความมุ่งมั่น ความรู้ ความผูกพันกับหมู่บ้าน และความตื่นตัวทางการเมือง

เนื่องจากการศึกษานี้มิใช่การค้นหาตัวผู้นำในหมู่บ้าน แต่เป็นการศึกษานุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำในหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ จุดประสงค์หลักของการศึกษาเป็นการเปรียบเทียบคุณสมบัติความเป็นผู้นำของผู้นำชุมชนทั้ง 2 คน แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงสภาวะการดำรงความเป็นผู้นำในหมู่บ้านที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างผู้นำกับชาวบ้านประกอบไปด้วย โดยในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อตรวจสอบยืนยันข้อมูลให้แน่ใจ ซึ่งเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งของการศึกษาในครั้งนี้ที่เป็นอคติวิสัยของผู้วิจัยที่มีต่อผู้นำแต่ละคน

การคัดเลือกหมู่บ้าน

หลักเกณฑ์ที่ผู้วิจัยใช้ในการคัดเลือกหมู่บ้านคือ จากการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ กับการประเมินระดับการพัฒนาหมู่บ้าน อพป. ของ กอ.รมน. โดยหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงมีผลการประเมินของ กชช. 2ค. อยู่ในประเภทที่ไม่เร่งรัดการพัฒนา และ กอ.รมน. ประเมินว่าเป็นหมู่บ้าน อพป. ที่มีระดับการพัฒนามากเป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้าน อพป. อื่นได้ ส่วนหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาดำ ผลการประเมิน กชช. 2ค. อยู่ในประเภทเร่งรัดการ

พัฒนาและจัด เป็นหมู่บ้าน อพป.ที่ต้องปรับปรุงการพัฒนา แต่ในการตัดสินใจเลือกหมู่บ้าน นอกจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วผู้วิจัยต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่จะเก็บข้อมูลได้ เนื่องจากพื้นที่ที่ทำการศึกษายังคงมีปัญหาด้านความมั่นคงของชาติ ผู้วิจัยจึงคัดเลือก 2 หมู่บ้านที่กล่าวไปแล้ว เนื่องจากเคยมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ มีความสนิทสนมรู้จักผู้นำและประชาชนในหมู่บ้านและได้รับความไว้วางใจจากผู้นำหมู่บ้าน จึงสามารถเก็บข้อมูลได้

ลักษณะของหมู่บ้าน

1. หมู่บ้าน อพป.ที่มีระดับการพัฒนาสูง : หมู่บ้าน อพป.บ้านหนองไร่

1.1 ลักษณะทางประชากร

บ้านหนองไร่เป็นชุมชนเก่าแก่อายุเกินกว่า 120 ปี ชาวบ้านเล่าว่าอยู่กันมาหลายชั่วอายุคน บรรพบุรุษมีเชื้อสายลาว สำเนียงพูดในปัจจุบันของชาวบ้านบางส่วนจึงคล้ายคนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากร 952 คน เป็นชาย 471 คน หญิง 481 คน จำนวน 170 หลังคาเรือน

อายุของคนในหมู่บ้านแยกออกได้ดังนี้ ต่ำกว่า 1 ปี - 4 ปี จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 24.89 อายุตั้งแต่ 15-19 ปี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 11.55 อายุ 20-34 ปี จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 30.67 อายุ 35-44 ปี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 12.29 อายุ 45-59 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 11.45 อายุ 60-85 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 9.14¹

จากการที่หมู่บ้านเป็นชุมชนที่ตั้งมานานนับร้อยปี ในระยะเวลา 15-20 ปีที่ผ่านมา การอพยพโยกย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ภายในหมู่บ้านจึงมีเพียงจำนวนน้อย และการเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านใช้ เป็นลักษณะของการอพยพครอบครัวเข้ามา ส่วนใหญ่จะเป็นการเข้ามาอาศัยเนื่องจากสมรสกับคนในชุมชน ซึ่งทางผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านช่วยกันสำรวจออกมามีจำนวนประมาณ 20 คน ดังนั้น คนส่วนใหญ่ในบ้านหนองไร่จึงเป็นคนที่เกิดภายในหมู่บ้าน และมีช่วงระยะเวลาการอาศัยอยู่ภายในหมู่บ้านนาน เท่ากับอายุของคน

¹ ข้อมูลจากสถานีอนามัยบ้านหนองไร่ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี .

1.2 ลักษณะทางนิเวศวิทยา

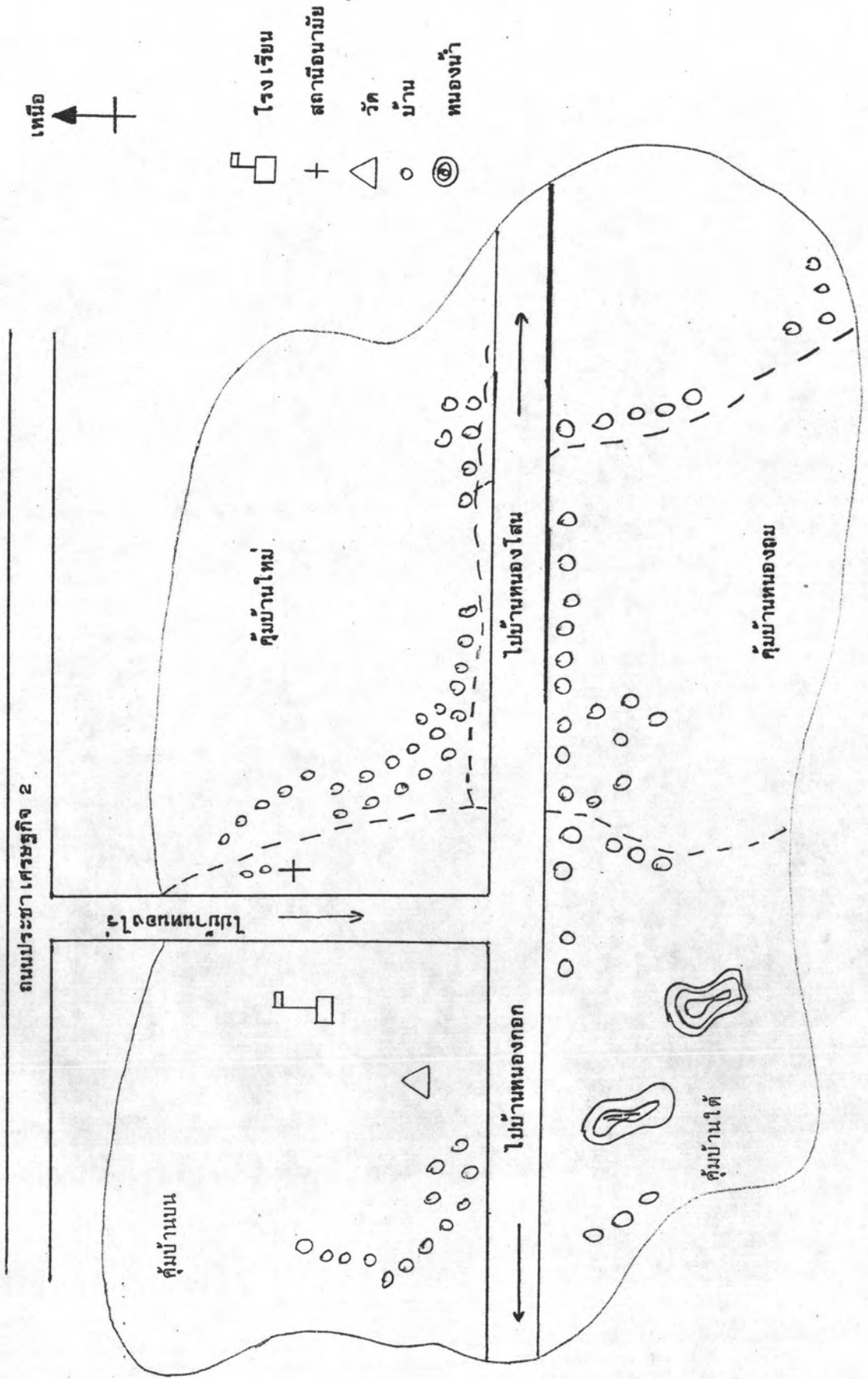
หมู่บ้านหนองไร่เป็นพื้นที่ราบเชิงเขา เป็นเส้นทางที่เข้าสู่พื้นที่ป่าเขาของเขตรอยต่อระหว่างอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรี การตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ๆ เรียงเป็นแถวตามแนวถนนของหมู่บ้าน ถนนมีทั้งลาดยางและลูกรังใช้ได้ดีตลอดทั้งปี ไม่ค่อยมีมูลสัตว์บนถนน บริเวณบ้านเรือนมีการกันรั้วแบ่ง เป็นสัดส่วน ด้านหน้าบ้านปลูกต้นไม้เป็นแนวรั้วทุกบ้าน สัตว์เลี้ยงอาศัยอยู่ในคอกต่างหากจากตัวบ้าน

ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านมีหลายลักษณะตามฐานะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน บ้านไม้สองชั้นมีประมาณร้อยละ 30 บ้านชั้นล่างเป็นคอนกรีต ชั้นบนเป็นไม้มีประมาณร้อยละ 20 ที่เหลือส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ทั้งติดพื้นและใต้ถุนสูง บ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูงส่วนใหญ่จะมีฝายบ้านไม้ครบทุกด้าน หรือมีเพียงครึ่งเดียว ที่เหลือเปิดโล่งไว้ ไม่มีประตูเข้าบ้าน มีทั้งการกันห้องและไม่กันห้อง หลังคาบ้านมีทั้งมุงกระเบื้อง สังกะสี หรือหญ้าคา

1.3 ลักษณะทางสังคม

บ้านหนองไร่เกิดจากคนหลายพื้นที่อพยพมาอยู่ร่วมกัน ทำให้คนในหมู่บ้านมีหลายเชื้อสาย แต่การที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านรวมกันเป็นเวลานาน มีการแต่งงานเกี่ยวดองกันระหว่างตระกูลต่าง ๆ มากมายจนมีลักษณะความเป็นเครือญาติกันแทบทั้งหมู่บ้าน ส่วนผู้ที่ไม่ได้เกี่ยวดองกันก็มีความสนิทสนมเป็นกันเอง และยังมีประสบการณ์การถูกกล่าวหาว่าเป็นแนวร่วมคอมมิวนิสต์ร่วมกัน จึงทำให้ยังมีความรู้สึกสำนึกว่าเป็นพวกเดียวกัน เป็นญาติพี่น้องกัน ตระกูลใหญ่ ๆ ของหมู่บ้านได้แก่ บุญใหญ่ อินทพาล เขียมหาญ คำม่วง บิดาเกิด สุดท้วม อิ่มเอิบ แสงซุ่ม ซุ่มจันทร์ ม่วงงาม เกตุแก้ว

ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นน้อย การมีเรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องทะเลาะวิวาทเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งก็ได้รับการแก้ไขกันเองภายในหมู่บ้าน โดยผู้นำและกรรมการหมู่บ้าน เป็นการควบคุมกันเองภายในสังคมของหมู่บ้านที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ในด้านการรวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรต่าง ๆ นั้น บ้านหนองไร่มีกลุ่มที่ทางราชการเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดตั้งขึ้น จำนวน 11 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรทำนาทุ่งหลวง กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนยา ธนาคารข้าว ธนาคารโค-กระบือ กลุ่มเหล่านี้ทางราชการเข้ามาอบรมให้ความรู้ สนับสนุนการจัดตั้งและดูแลการดำเนินงานอยู่โดยตลอด

แผนที่สังเขปหมู่บ้านทองไร่

1.4 ลักษณะทางวัฒนธรรม

บ้านหนองไร่มีวัดอยู่เพียงวัดเดียว เดิมเป็นสำนักสงฆ์ตั้งอยู่บริเวณเขาหลักไก่ ซึ่งเป็นเขาดังอยู่กลางหมู่บ้าน ต่อมาจึงเปลี่ยนสภาพและชื่อเป็นวัดสนามสุทธาวาส มีพระ 17 รูป ชี 2 รูป ไม่มีสามเณร พระส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุมาก หัวสีกว่าปีขึ้นไป ในฤดูเข้าพรรษาจะมีการบวชตามประเพณีมีพระเพิ่มขึ้นมีละ 2-3 รูป พอสิ้นฤดูก็สึกไปทำมาหากิน พระที่วัดทั้งหมดเป็นคนที่เกิดในหมู่บ้าน ได้รับการเคารพนับถือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี เวลามิงานสำคัญทางประเพณีคนทั้งหมู่บ้านจะไปร่วมงานที่วัด นอกจากวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ แล้ว ทุก ๆ ปีวัดจะจัดงานประจำปี มีมหรสพขึ้นทุกปี เรียกว่า "งานปี" ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านกับพระจัดงานขึ้นเพื่อความบันเทิงและหาทุนในการทำนุบำรุงสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ของวัด

นอกจากการทำบุญในงานเทศกาลต่าง ๆ แล้ว เมื่อมีคนตายทุกบ้านจะเรียไรเงินกันมอบให้กับญาติผู้ตาย เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติกัน ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การลงแขกเอาแรงช่วยเหลือกันในการทำไร่ทำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นสิ่งที่ชาวบ้านหนองไร่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันแม้จะมีระบบการจ้างแรงงานเกิดขึ้นแล้วก็ตาม การลงแขกก็ยังคงมีควบคู่กันไปอยู่

1.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจและอาชีพ

บ้านหนองไร่มีเนื้อที่ทั้งหมด 3,484 ไร่ เป็นเนื้อที่ทำการเกษตร 3,148 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่จึงเป็นเกษตรกร อาชีพหลักคือการทำนา อาชีพรองคือการทำไร่ ปลูกผัก จักสาน เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยต่อครอบครัว 25 ไร่ การทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน เนื่องจากไม่มีน้ำจากโครงการชลประทานและแม่น้ำลำธาร คลอง การจักสานเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมาก มีพ่อค้ามารับซื้อถึงในหมู่บ้าน

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2520 บ้านหนองไร่ไม่ค่อยได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากทางราชการ เนื่องจากถูกระบุว่าเป็นเขตแนวร่วมของ พคท. ประกอบกับปัญหาในด้านการคมนาคม และการทำการเกษตรไม่ค่อยได้ผล ฐานะของชาวบ้านในช่วงนั้นจึงค่อนข้างแย่ ต่อมาเมื่อบ้านหนองไร่ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ทางราชการได้เข้ามาฝึกอบรมวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ การทำการเกษตรได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ได้ผลดีขึ้น ฐานะของชาวบ้านในปัจจุบันจึงอยู่ในเกณฑ์พออยู่พอกิน ซึ่งทำให้สามารถส่งเสียบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาต่อสูงขึ้น

1.6 ลักษณะทางการศึกษา

บ้านหนองไร่มีโรงเรียนประถมศึกษาเปิดสอนตั้งแต่ ป.1-ป.6 มีครู 10 คน มีนักเรียนประมาณ 160 คน มีทั้งเด็กที่อาศัยอยู่ในบ้านหนองไร่และหมู่บ้านข้างเคียง ประชากรที่ไม่เคยเรียนหนังสือมีจำนวน 75 คน กำลังเรียนมัธยมศึกษาประมาณ 30 คน ระดับอาชีวศึกษา 20 คน ผู้ที่จบการศึกษาสูงสุดคือ จบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีจำนวน 1 คน ปัจจุบันรับราชการ เป็นนายตำรวจ² ในจำนวนเด็กที่จบการศึกษาแต่ละปีในปัจจุบันจะมีโอกาสได้ศึกษาต่อกันเป็นส่วนใหญ่ โดยเดินทางไปศึกษาทั้งในตัวจังหวัดราชบุรี ซึ่งอยู่ห่างไปประมาณ 17 กิโลเมตร หรือศึกษาต่อที่โรงเรียนมัธยมของอำเภอปากท่อ ที่ตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 7 กิโลเมตร และจากโครงการรณรงค์เกี่ยวกับผู้ไม่รู้หนังสือทำให้ชาวบ้านอายุ 14-50 ปี อ่านออกเขียนได้ทุกคน

1.7 ลักษณะทางการเมืองการปกครอง

บ้านหนองไร่ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ผู้ใหญ่บ้านจึงได้รับการยกฐานะเป็นประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลางหมู่บ้านขึ้นมาช่วยในการบริหารงาน แต่ในการทำงานผู้ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากคือนายสมบุญ คำม่วง ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านให้การเคารพนับถือและ เชื่อฟัง เป็นอย่างดี³

การปกครองแบ่งออกเป็น 4 คุ่ม ๆ ละประมาณ 40 หลังคาเรือน (ดูแผนที่สังเขป) มีหัวหน้าคุ่มและกรรมการบริหารคุ่มขึ้นต่อผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการกลางรับผิดชอบในการดูแลคุ่มของตน มีการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านและหัวหน้าคุ่มทุกเดือน การตัดสินใจใช้เสียงข้างมาก แต่มักเป็นไปตามความเห็นของผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนราชการที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในบ้านหนองไร่ มีโรงเรียนประถมศึกษาและสถานีอนามัยที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน มีบ้านพักของเจ้าหน้าที่ ครุส่วนใหญ่พักในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของ

² ข้อมูลจากแผนพัฒนาหมู่บ้านหนองไร่ ประจำปี 2529 และสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน ครูใหญ่ และชาวบ้านเพิ่มเติม

³ ความเคารพนับถือ เชื่อฟังของชาวบ้านมีมากขึ้นหลังจาก นายสมบุญ ถูกจับไปขังคุกอยู่ 2 ปี ชาวบ้านจึง เห็นใจว่าถูกรังแก เมื่อถูกปล่อยออกมาจึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

หน่วยงานอื่น เข้ามา เป็นประจำ เช่น พัฒนาการ เกษตรตำบล ปลัดอำเภอ ตำรวจ เป็นต้น

1.8 ลักษณะความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

บ้านหนองไร่ จัดอยู่ในองค์กรนำรวมจังหวัดราชบุรี- เพชรบุรี หรือกรรมการ จังหวัดราชบุรี- เพชรบุรี (กจ.ร.บ.-พ.บ.) หรือนามทางทหารกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย เขตราชบุรี- เพชรบุรี (ทปท.เขต ร.บ.-พ.บ.) เป็นเขตปฏิบัติงานของ มกค. ที่มีการปฏิบัติการทั้งค้ำนการ เมืองและการทหาร มีกองกำลังติดอาวุธ เคลื่อนไหวในพื้นที่ป่าเขาอันเป็นรอยตะเข็บระหว่างอำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง และอำเภอสวนผึ้ง โดยบ้านหนองไร่เป็นเส้นทางเข้าสู่หมู่บ้านอื่นและพื้นที่จรยุทธของ มกค. ในแนวรอยตะเข็บนี้⁴

การที่พื้นที่จรยุทธของ มกค. เป็นป่าที่อันตรายด้วยทรัพยากรธรรมชาติทำให้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนในบ้านหนองไร่ กล่าวว่า ผู้ที่ร่วมมือกับ มกค. จริง ๆ แล้วมีเฉพาะแต่พวกที่เข้าไปหาของป่า และญาติพี่น้องพวกนี้ไม่กี่คนเท่านั้น ชาวบ้านคนอื่น ๆ ไม่ได้เข้าไปร่วมมือด้วย การให้ความช่วยเหลือทางค้ำน เสนียงอาหารที่มีบ้างก็ เพราะ เป็นการให้ความช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เข้าไปอยู่ในป่า โดยที่ยังไม่รู้เหมือนกันว่าพวกในป่าเข้าไปทำอะไร ไม่รู้ว่าคอมมิวนิสต์คืออะไร

แต่สภาพพื้นที่และความสัมพันธ์ที่ชาวบ้านมีต่อ มกค. ทำให้เจ้าหน้าที่ทางราชการระบุว่าบ้านหนองไร่ เป็นแนวร่วมกับ มกค. จนในที่สุดได้มีการจับตัวนายสมบุญ คำม่วง ผู้ใหญ่บ้านหนองไร่ ไปขังคุกไว้ด้วยความสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ แต่ขังไว้ 2 ปี 10 เดือน เอาความผิดไม่ได้จึงต้องปล่อยตัวออกมา

ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า มกค. เคยออกมาในหมู่บ้านจริง แต่ไม่ทำร้ายชาวบ้าน และไม่มีการปลุกระดมมวลชน ไม่มีการชักชวนให้เข้าเป็นพวกอย่างเปิดเผย ผู้ที่เป็นพวกเข้าป่าหรือเป็น มกค. เป็นพวกที่ไปเป็นในป่า ในหมู่บ้านไม่มีการชักชวน และพวกนี้จะกำหนดตัวบุคคลที่จะชวนไปร่วมงานด้วยแน่นอน เพราะ เคยมีคนขอเข้าไปอยู่ด้วย แต่ไม่ได้รับการยินยอม

ถึงแม้เจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านความมั่นคงจะมีความเห็นว่าชาวบ้านบ้านหนองไร่ มีพฤติกรรมความร่วมมือกับ มกค. ในระดับที่เข้มข้นกว่าที่ชาวบ้านบอกเล่า แต่ก็ยอมรับถึงสภาพความจำเป็นที่ชาวบ้านต้องอยู่ในภาวะจำยอมเนื่องจากทางราชการดูแลไม่ทั่วถึง และอิทธิพลของ มกค. มี

⁴ ข้อมูลจาก กอ.รมน. จังหวัดราชบุรี.

สูงมากในพื้นที่ จึงต้องตกอยู่ในภาวะจำยอมตามสถานการณ์ ปัจจุบันการเคลื่อนไหวของ ผกค. ในพื้นที่หมู่บ้านหรือใกล้เคียงหมู่บ้านหมดสิ้นไป แต่ยังมี ผกค. ที่เข้ามาอบตัวและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบางคน มีความคิดและพฤติกรรมที่ทางหน่วยงานด้านความมั่นคงไม่ไว้วางใจเพราะ เมื่อมอบตัวได้รับการยอมรับ ถูกจับขบขแล้วก็ยังกลับเข้าไปร่วมงานกับ ผกค. ก่อนที่จะมอบตัวอีกรอบ แต่ก็ยังมีความคิดและอุดมการณ์ของ ผกค. มั่นแน่นอยู่ในจิตใจ จนเป็นที่ทราบกันโดยทั่ว ทางคณะกรรมการหมู่บ้านก็มีความกังวลว่าจะสร้างปัญหาให้กับหมู่บ้าน ซึ่งก็มีความเป็นจริงเพราะทำให้เกิดความไม่แน่ใจและไม่ไว้วางใจว่าถ้าเกิดสถานการณ์เอื้ออำนวยอาจเกิดกองกำลังต่อต้านรัฐบาลขึ้นมาอีกก็ได้

2. หมู่บ้าน อพย. ที่มีระดับการพัฒนาต่ำ : หมู่บ้าน อพย. บ้านตากแดด

2.1 ลักษณะทางประชากร

บ้านตากแดด เป็นชุมชนขนาดเล็กมีอายุประมาณ 70-80 ปี ผู้ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่หมู่บ้านก่อน คือ พวกชาวเขาหรือพวกกะเหรี่ยง ซึ่งมีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย อพยพหาที่ทำกินไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดมาปักหลักทำกินในพื้นที่นี้ นับเป็นคนเก่าแก่ของหมู่บ้าน ต่อมาคนไทยจึงอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันนี้ และอยู่รวมกันมาโดยไม่มีปัญหาขัดแย้งกัน ซึ่งนายกามาฝากบุญเป็เรื่อง กล่าวว่าเป็นเพราะคนไทยให้เกียรติว่าพวกกะเหรี่ยงมาอยู่ก่อน นอกจากนี้แล้วก็มีผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยอีกบางส่วนที่มีญาติพี่น้องอยู่ในหมู่บ้าน ถูกส่งมาอยู่ในบ้านตากแดดอีกด้วย

ประชากรในหมู่บ้านมี 444 คน เป็นชาย 227 คน หญิง 217 คน คริวเรือนจำนวน 92 คริวเรือน แยกเป็นชาวเขาหรือกะเหรี่ยงประมาณ 130 คน เป็นคนไทยประมาณ 300 กว่าคน อายุของคนในหมู่บ้านแยกออกได้ดังนี้ ค่ากว่า 1 ปี - 14 ปี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 31.98 อายุตั้งแต่ 15-19 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23 อายุ 20-34 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 อายุ 35-44 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 9.68 อายุ 45-59 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 12.61 อายุ 60-85 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 7.88⁵

แม้หมู่บ้านจะตั้งมาหลายสิบปี แต่เนื่องจากเงื่อนไขด้านสภาพพื้นที่ที่จะกล่าวในส่วนต่อไป ทำให้เดิมมีผู้อาศัยอยู่เพียงเล็กน้อย และมีการอพยพโยกย้ายไปมาทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่ได้เกิดที่หมู่บ้านตากแดดนี้ แต่อพยพเข้ามาอยู่

⁵ ข้อมูลจากสถานีอนามัยบ้านไทยประจัน ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

อาศัยกันนานนับสิบปีขึ้นไป ผู้ที่เกิดในหมู่บ้านคือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีลงมา ซึ่งเป็นช่วงที่การจับจองที่ทำกิน เริ่มเป็นหลักแหล่งแน่นอน มีจำนวนประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด และเป็นพวกที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนานเท่าอายุตน นอกจากนี้แล้วกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบางส่วน เป็นผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแต่ได้ออกจากหมู่บ้านไปช่วงระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะกลับเข้ามาในระยะ 6-7 ปีที่ผ่านมา ส่วนผู้ที่อพยพเข้ามาในบ้านตากแดดด้วยต้องการหาที่ทำกินมีจำนวนน้อยมาก มีจำนวนไม่ถึง 10 หลังคาเรือนในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา

2.2 ลักษณะทางนิเวศวิทยา

บ้านตากแดดพื้นที่เป็นป่าเขา เป็นเขตป่าสงวนที่จัดเป็นป่าเสื่อมโทรม ไม่มีการออกเอกสารสิทธิครอบครองในที่ดิน และไม่มีการเสียภาษีบำรุงท้องที่ การจับจองที่ดินจึงเป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็อยู่อาศัยทำมาหากินกันมานานหลายสิบปี หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มเชิงเขา ล้อมรอบด้วยป่า มีแอ่งน้ำเชิงเขาและลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านได้อาศัยน้ำจากลำห้วยนี้ในการอุปโภค-บริโภค

การตั้งบ้านเรือนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นกลุ่มข้างกระจัดกระจายกันอยู่ข้าง มีทั้งอยู่ติดแนวถนนหรืออยู่ลึกเข้าไปในป่า บ้านเรือนที่อยู่ติดกันส่วนใหญ่จะไม่มีกำแพงอาณาเขตไม่ค่อยมีการทำรั้ว บริเวณบ้านค่อนข้างสกปรกเลอะเทอะ ลักษณะการสร้างบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นบ้านชั้นเดียวพื้นดินดิน มีบ้านใต้ถุนสูงเป็นบางส่วน ซึ่งบ้านชั้นเดียวพื้นดินดินมักเป็นบ้านชาวกะเหรี่ยง วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้ มีเพียง 2 หลังเท่านั้นที่เป็นการก่ออิฐ ฝาบ้านส่วนใหญ่จะมีทุกคาน หลังคาบ้านมีทั้งมุงกระเบื้อง ลังกะสี หรือหญ้าคา บ้านสองชั้นมีเพียง 3 หลัง หลังที่ใหญ่ที่สุดเป็นบ้านไม้สองชั้น พื้นเพคอนกรีตเป็นบ้านนายกาฝาก บุญเป็เรื่อง ประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.บ้านตากแดด

ถนนที่แยกจากถนนใหญ่เข้าสู่หมู่บ้านเป็นลูกรัง แต่ในช่วงที่ผ่านหมู่บ้านและแยกไปตามคุ่มต่าง ๆ มีทั้งลูกรังและเป็นดิน สภาพชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อขรุขระโดยตลอด บนถนนไม่ค่อยมีมูลสัตว์ เนื่องจากการเลี้ยงสัตว์คือวัวจะมีการทำคอกเลี้ยงอยู่ในทุ่งค่างหากไปจากบ้าน

2.3 ลักษณะทางสังคม

บ้านตากแดด เป็นสังคมของคนสอง เผ่าพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันโดยไม่มีปัญหาคนไทยแม้จะมีจำนวนมากกว่าแต่ก็ให้การยอมรับและให้เกียรติพวกเขา เรียกว่า เป็นผู้มาหกล้างทางพงอยู่ก่อน และเป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้านขึ้น การอยู่ร่วมกันจึงไม่เกิดปัญหาทะเลาะ เบาะแว้งระหว่างเชื้อชาติ รวมทั้งชาวกะเหรี่ยงก็ไม่มีปัญหาการทะเลาะกัน จะมีก็แต่คนไทยที่มีการเมาสุราอาละวาดซึ่งผู้ใหญ่บ้านก็สามารถห้ามปรามได้ และจากการที่หมู่บ้านนี้ตั้งขึ้นโดยชาวกะเหรี่ยง และมีพวกกะเหรี่ยงอาศัยอยู่แม้จะไม่ใช่มกส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน แต่บ้านตากแดดก็ได้รับการเรียกเป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยง และมีผู้ใหญ่บ้าน เป็นชาวกะเหรี่ยงสืบทอดกันมาทุกคน

ชาวบ้านตากแดดแม้จะเป็นคนที่อพยพมา แต่ก็อพยพมาจากพื้นที่บริเวณใกล้เคียงอยู่ในเขตอำเภอปากท่อ จึงรู้จักกันและมีความเกี่ยวพันในด้านการเป็นเครือญาติกันด้วย นามสกุลของคนกะเหรี่ยงที่อยู่มานานและมีจำนวนมากได้แก่ ลาวทอง ทองกระ ทองอ่อน ทองจ่อง บุญเปื้อง บุญชูเชิด ศรีสุกใส ชวดไช้ ชมเซย คนในตระกูลเหล่านี้แต่งงานมีความเกี่ยวพันกันแทบทั้งสิ้น

ในการแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นระหว่างคนไทยกับคนไทยผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยแก้ไข ซึ่งก็ได้รับการเชื่อฟังเป็นอย่างดี การรวมกลุ่มของคนในหมู่บ้านมีอยู่ไม่กี่กลุ่ม และเป็นกลุ่มที่ทางหน่วยงานราชการส่งเสริมให้จัดตั้งขึ้น

2.4 ลักษณะทางวัฒนธรรม

ชาวกะเหรี่ยงบ้านตากแดดนอกจากจะนับถือผีตามประเพณีที่ยึดถือกันมา ยังนับถือศาสนาพุทธ และเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการก่อตั้งสำนักสงฆ์ขึ้น โดยช่วยกันสร้างวัดขึ้น แล้วไปนิมนต์พระมาจำพรรษาเพื่อจะได้ช่วยในการประกอบพิธีการต่าง ๆ ตลอดจนงานเทศกาลวันสำคัญทางพุทธศาสนา ชาวบ้านจะได้ไม่ต้องเดินทางไปที่หมู่บ้านอื่น พระที่มาจำพรรษาเป็นพระที่มาจากนอกหมู่บ้านทั้งสิ้น มาอยู่ครั้งละหนึ่งรูปถึงสองรูป ซึ่งก็ช่วยเหลือชาวบ้านได้มากในเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำศพ

ชาวกะเหรี่ยงจะจัดงานประจำปีทุกปีเรียกว่างานข้าวห่อ ซึ่งเป็นงานเทศกาลของชาวกะเหรี่ยง จัดประมาณเดือนกรกฎาคม ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านไม่ว่าไทยหรือกะเหรี่ยงจะร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการจัดงานโดยถือเป็นงานของหมู่บ้าน จะมีการประชุม ชาวบ้านแบ่งหน้าที่กันทำ เป็น

งานที่หมู่บ้านพยายามจัดให้ดีและยิ่งใหญ่

ปกติชาวกะเหรี่ยงจะแต่งกายแบบเดียวกับคนไทย วิถีชีวิตเหมือนกับคนไทยทุกประการ แต่ในโอกาสพิเศษเช่นงานแต่งงาน จะมีการแต่งกายตามแบบกะเหรี่ยงตามประเพณี และประกอบพิธีทั้งแบบไทย มีการทำบุญเลี้ยงพระและไหว้ผีต่าง ๆ ตามประเพณีกะเหรี่ยง ซึ่งก็ผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ทำให้ชาวไทยกับกะเหรี่ยงอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์อันดีคือการเอาแรงช่วยเหลือกันในฤดูทำการเกษตร

2.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจและอาชีพ

บ้านตากแดดมีเนื้อที่ 14,400 ไร่ ซึ่งนับว่ากว้างขวางมาก ประชากรในหมู่บ้านมีจำนวนไม่มากนัก ประกอบกับการเป็นพื้นที่ป่าสงวน ที่ดินออกเอกสารสิทธิไม่ได้ จึงเป็นสาเหตุให้ที่ดินถูกจับจองโดยชาวบ้านตากแดดเป็นส่วนใหญ่และทำให้เนื้อที่ถือครองที่ดินของแต่ละครอบครัวมีไม่ต่ำกว่าครอบครัวละ 50 ไร่ คนในหมู่บ้านมีที่ทุกคน ไม่มีการเช่าที่ ผู้ที่มีที่ดินเกินกว่ารายละ 100 ไร่ มีประมาณ 10 กว่าราย รวมทั้งตัวนายกาฝาก บุญเปื้อง ผู้ใหญ่บ้านด้วย

การที่พื้นที่เป็นป่าเขา เดิมจึงมีการทำไร่เลื่อนลอยมาก เมื่อที่ดินถูกจับจองอาชีพหลักของราษฎรก็ยังคงเป็นการทำไร่ ได้แก่ ไร่ข้าว ข้าวโพด อ้อย พริก ผัก และการที่อยู่ติดป่าเขาทำให้ราษฎรมีอาชีพรองในด้านการค้าของป่าต่าง ๆ เช่นน้ำผึ้ง ซากสัตว์ป่า เป็นต้น

เนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านเป็นเขตป่าสงวนและอยู่ห่างจากตัวอำเภอมาก เส้นทางคมนาคมก็ลำบาก ไฟฟ้าเข้าไม่ถึงจนกระทั่งในปัจจุบันี้ ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของชาวบ้านอยู่ในฐานะค่อนข้างยากจน ขาดการดูแลเอาใจใส่จากทางราชการ ยิ่งเมื่อถูกกล่าวหาจากทางราชการว่าเป็นเขตฐานที่มั่นของ พคท.ทำให้หมู่บ้านถูกทอดทิ้งจากทางราชการ ทำให้ความเป็นอยู่ของชาวบ้านแย่ลงไปอีก จนกระทั่งต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนนโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ความเป็นอยู่ของชาวบ้านจึงได้รับการดูแลจากทางราชการ การทำการเกษตรเป็นไปตามหลักวิชา มีการอบรมให้ความรู้อยู่เสมอ การผลิตจึงได้ผลดี รายได้ของชาวบ้านจึงดีขึ้น ส่งผลให้มีการปรับปรุงต่อเติมบ้านเรือนกันมาโดยตลอด ยิ่งในช่วงตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมาที่ดินมีราคาดี ผู้ที่มีที่ดินมาก ๆ จึงแบ่งขายไปทำให้ฐานะความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก บุตรหลานได้รับการส่งไปศึกษาต่อในเมืองเพิ่มมากขึ้น

2.6 ลักษณะทางการศึกษา

ดังได้กล่าวแล้วว่า ชาวบ้านตากแดดโดยเฉพาะพวกกะเหรี่ยงมีการอพยพโยกย้ายหาที่ทำกินกันไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดมาปักหลักอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้ จึงทำให้ผู้ที่มิอายุเกินกว่า 20 ปีขึ้นไปจำนวนประมาณไม่ต่ำกว่าห้าสิบคนไม่ได้เรียนหนังสือ โดยเฉพาะมีชาวกะเหรี่ยงจำนวนหลายสิบคนที่ไม่เข้าใจภาษาไทย ชาวกะเหรี่ยงที่อาวุโสจะได้รับการศึกษาในระบบน้อยมาก ดังเช่นตัวผู้ใหญ่บ้านกว่าจะได้เริ่มเรียนก็อายุเกินเกณฑ์ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาไปมาก

ในปี พ.ศ. 2520 โรงเรียนประถมจึงตั้งขึ้นในหมู่บ้าน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันมีนักเรียน 80 คน อัตราการศึกษาต่อมีพอสมควร ปี 2532 จบ ป.6 จำนวน 10 คน ศึกษาต่อ 4 คน⁶ การที่มีโรงเรียนตั้งในหมู่บ้านทำให้คนรุ่นใหม่ของบ้านตากแดดมีโอกาสได้รับการศึกษาประกอบด้วยฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น จำนวนผู้ที่ศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับจึงมีมากขึ้นและมีระดับสูงขึ้น มีทั้งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาสายวิชาชีพ รวมแล้วประมาณสิบกว่าคน

นอกจากนี้แล้วก็มีหน่วยงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เข้ามาอบรมให้ความรู้ทางวิชาชีพแก่ชาวบ้าน เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า รวมทั้งหน่วยงานของทหารที่ให้ความสำคัญกับหมู่บ้านโดยการสร้างศูนย์และส่งเจ้าหน้าที่มาฝึกให้ความรู้ทางวิชาชีพแก่ชาวบ้านด้วยเช่นกัน เช่น สอนการซ่อมเครื่องยนต์

2.7 ลักษณะทางการปกครอง

บ้านตากแดดตั้งมานานหลายสิบปี เมื่อมีปัญหาด้านความมั่นคงจึงได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพ.ขึ้นในปี 2524 ซึ่งเป็นปีที่นายกาฝาก ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน จึงได้รับฐานะเป็นประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้านตากแดด ผู้ใหญ่บ้านถัดจากนายกาฝากขึ้นไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์จำกันได้อีก 4 คน นามสกุลเดียวกันทั้งหมดคือทองอ่อน ทุกคนรวมทั้งนายกาฝากเป็นกะเหรี่ยง

การปกครองมีทั้งคณะกรรมการกลาง ประธานฝ่ายและกรรมกรฝ่ายต่าง ๆ และแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 7 คุ่ม จากการแบ่งและตั้งชื่อของหน่วยสันตินิมิตรที่เข้ามาปฏิบัติงานในหมู่บ้าน (ดูแผนที่สังเขป) มีหัวหน้าคุ่มและกรรมกรคุ่มดูแลคุ่มต่าง ๆ อีกที มีการประชุมคณะกรรมการกลางและหัวหน้าคุ่มทุกเดือน การตัดสินใจในที่ประชุมใช้เสียงข้างมากแต่มักเป็นไปตามที่นายกาฝากเห็นด้วย

⁶ ข้อมูลจากครูโรงเรียนบ้านไทรงาม

เนื่องจาก เป็นคนพูดจาคล่องแคล่ว กล้าแสดงความคิดเห็น และแสดงความเป็นผู้นำในการปกป้องลูกบ้าน มีส่วนวนโวหาร จึงทำให้คนคล้อยตามและมีบทบาทสำคัญมาก

ส่วนราชการที่ตั้งในพื้นที่หมู่บ้านมีโรงเรียนประถมศึกษา และสำนักงานคลินิกมาเลเรีย ส่วนสถานีอนามัยที่รับผิดชอบตั้งอยู่ที่หมู่บ้านไทยประจัน ซึ่งแม้เป็นหมู่บ้านติดกัน แต่ระยะทางห่าง เป็นสิบกิโล เมตร การเข้ามาของหน่วยราชการต่าง ๆ มีเป็นประจำ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านความมั่นคงยังคง เผ่าติดตามสถานการณ์การเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ยัง เคลื่อนไหวอยู่ในผ่าบริ เวณ เขตพื้นที่บ้านตากแดดอยู่ และให้ความเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านเป็นอย่างดี

2.8 ลักษณะความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

พื้นที่บ้านตากแดดถูกกำหนดเป็น เขตฐานที่มั่นของ มกค. ขึ้นอยู่กับองค์กรนำรวมจังหวัดราชบุรี- เพชรบุรี หรือกรรมการจังหวัดราชบุรี- เพชรบุรี (กจ.ร.บ.-พ.บ.) นามทางทหารคือ กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย เขตราชบุรี- เพชรบุรี (ทพท. เขต ร.บ.-พ.บ.) เป็น เขตพื้นที่จรยุทธของ มกค. ที่มีการเคลื่อนไหวปฏิบัติการทั้งงานด้านการเมืองและการทหาร..มีกองกำลังติดอาวุธสำหรับปฏิบัติการด้านการเมืองและการปฏิบัติการด้านทหาร⁷

ในอดีตที่ผ่านมา ราษฎรบ้านตากแดดที่เป็นกะเหรี่ยงไม่เข้าใจภาษาไทย ถูกชักจูงล่อหลอกจาก มกค.ให้เข้าไปร่วมงานด้วย มีราษฎรจำนวนมากพอสมควรที่ออกจากหมู่บ้านไปอยู่กับกองกำลัง มกค. บางคนปฏิบัติตนเป็นแนวร่วมอยู่ในหมู่บ้าน กล่าวได้ว่าทั้งหมู่บ้านเป็นแนวร่วมกับ มกค. ด้วยสาเหตุ 2 ประการคือ ประการแรก ญาติพี่น้องเข้าไปร่วมงานกับ มกค. การให้ความช่วยเหลือสนับสนุน เป็นการให้กับญาติของตน มิใช่ให้คนอื่น ประการที่สอง พื้นที่บริเวณบ้านตากแดดหรือตำบลยางหักทั้งตำบล เป็นพื้นที่ปฏิบัติการจรยุทธของ มกค. ทางราชการเข้ามาได้เพียงบางจุด การเข้ามาแต่ละทีต้องมีการคุ้มกันอย่างมากมาย มีการปะทะกันบ่อยมากเพราะทาง มกค. ได้เปรียบในภูมิประเทศ พื้นที่บริเวณนี้จึงตกอยู่ใต้อิทธิพลของ มกค. ผู้ที่จะอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ได้จึงต้องให้ความร่วมมือกับ มกค.ทั้งชาวบ้านและข้าราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น ครู ผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือกับ มกค.หรือปฏิบัติการในทางที่เป็นปรปักษ์ก็จะ เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต ดัง เช่นผู้ใหญ่บ้าน

⁷ ข้อมูลจาก เอกสาร กอ.รมน. จังหวัดราชบุรี

คนหนึ่งให้ข่าวกับทางราชการ ถูก ผกค.ยิงกรอกปากตายคาหมู่บ้าน⁸

จากการที่เป็น เขตงานของ ผกค.ทำให้ทางราชการมีการปฏิบัติการใช้กำลังปราบปรามที่รุนแรง มีการปฏิบัติการที่ไม่เป็นธรรมกับชาวบ้าน เช่นการรื้อบ้านของชาวบ้านเอาไม้กลับไปของหน่วยงานบางหน่วย ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมากขึ้น การร่วมมือกับ ผกค.จึงเป็นจริงเป็นจังมากขึ้น จนต่อมาเมื่อมีการประกาศตั้งหมู่บ้านตากแดด เป็นหมู่บ้าน อพป. และแนวทางการดำเนินการต่อสู้กับ ผกค. เปลี่ยนไปตามนโยบาย การปฏิบัติงานด้านการเมืองได้ผล ผกค.ออกมามอบตัว เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย กลับเข้าอาศัยในหมู่บ้านดังเดิม อิทธิพลของ ผกค.จึงลดหายไป หน่วยงานต่าง ๆ จึงเข้าปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้านได้

แต่อย่างไรก็ตาม เขตพื้นที่อำเภอปากท่อ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าเขาบริเวณรอบหมู่บ้านตากแดด ยังคงมีกลุ่ม ผกค.ที่ยังหลงเหลือ ไม่ยอมเข้ามามอบตัวอีกจำนวนหนึ่ง มีการเคลื่อนไหวปฏิบัติการอยู่ ทำให้หน่วยงานด้านความมั่นคงยังมีความไม่ไว้วางใจในสถานการณ์การต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ในพื้นที่บริเวณนี้ และให้ความสนใจในการพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรเป็นอย่างดี เพื่อป้องกันการกลับเข้าไปร่วมมือกับ ผกค.

การ เปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้นำ

การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้นำหรือประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. เพื่อตอบปัญหาการวิจัยว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดความ เป็นผู้นำ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์เปรียบเทียบออกเป็น 2 ระดับคือ

ระดับที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้นำกับลูกบ้านของคน คือระหว่าง นายสมบุญ คำม่วง ประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.บ้านหนองไร่ กับชาวบ้านหนองไร่และระหว่างนายกาฝาก บุญเปื้อง ประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.บ้านตากแดดกับชาวบ้านตากแดด โดยใช้ปัจจัย 4 ประการในการเปรียบเทียบคือ ความรู้ ความมั่งคั่ง ความผูกพันกับหมู่บ้าน และความตื่นตัวทางการเมือง

ระดับที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณสมบัติระหว่างผู้นำทั้ง 2 คน โดยใช้ปัจจัยต่าง ๆ 4 ประการคือ ความรู้ ความมั่งคั่ง ความผูกพันกับหมู่บ้าน และความตื่นตัวทางการเมือง เพื่อที่จะดูคุณสมบัติว่าครอบครองแตกต่างกันอย่างไร และใช้ปัจจัยต่าง ๆ ในการสร้างความ เป็นผู้นำ

⁸สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ กอ.รมน. จังหวัดราชบุรี

แตกต่างกันอย่างไร

ทั้งนี้การศึกษาเปรียบเทียบจะนำปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 4 ประการมาพิจารณาทีละประการไป

ความรู้

ความรู้ที่นำมาใช้เปรียบเทียบนี้หมายถึง จำนวนปีของการศึกษาในระบบ จำนวนพรรษาที่ได้บวชเรียน การศึกษาอบรมเพิ่มเติม การมีความสามารถพิเศษหรือการมีประสบการณ์พิเศษ ซึ่งในการวิจัยนี้คาดว่า ความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ได้มาซึ่งความเป็นผู้นำ

บ้านหนองไร่ : ผู้นำกับชาวบ้าน

เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาในระบบระหว่างผู้นำกับชาวบ้านหนองไร่ แล้วมิได้มีความแตกต่างกันคือ นายสมบุญ คำม่วง จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เช่นเดียวกับชาวบ้านส่วนใหญ่ของบ้านหนองไร่ แต่ได้ศึกษาต่อระดับ ป.5 ทาง วปณ. (เรียนทางวิทยุ และส่งหนังสือให้ทางไปรษณีย์) และได้บวชเรียนตามประเพณีจนได้นักธรรมตรีจึงได้สึกออกมา ก่อนได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่ (2502) ไม่เคยเข้ารับการอบรมหาความรู้เพิ่มเติม และไม่มีความสามารถพิเศษใด ๆ ดังนั้นเมื่อพิจารณาปัจจัยในด้านความรู้แล้ว ทั้งตัวผู้นำและชาวบ้านหนองไร่จึงแทบไม่มีความแตกต่างกัน ต่างได้รับความรู้ทางโลกและทางธรรม เท่าที่มีระ เียบยงบังคับไว้และประเพณีปฏิบัติสืบกันมา

แต่เมื่อพิจารณาจากสภาพของหมู่บ้านแล้ว หมู่บ้านหนองไร่ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ปลายสุด เขตของพื้นที่อำเภอปากท่อ จึงห่างไกลจากตัวอำเภอปากท่อมาก และเส้นทางการคมนาคมก็เป็นไปโดยลำบาก การเดินทางจากหมู่บ้านออกไปถนนใหญ่ลำบากมาก ประกอบกับหมู่บ้านหนองไร่มีพื้นที่ล้อมรอบด้วยภูเขา เป็นป่าทึบและเป็นทางผ่านเข้าสู่หมู่บ้านอื่นที่เป็นรอยตะเข็บของอำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง และอำเภอสวนผึ้ง ในช่วงสมัยแห่งการทำสงครามต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งเริ่มมาก่อนที่นายสมบุญ คำม่วง จะได้เป็นผู้ใหญ่บ้านในปี พ.ศ. 2502 พื้นที่หมู่บ้านหนองไร่จึงได้รับการจัดเป็นเขตพื้นที่แทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การเข้ามาของหน่วยราชการจึงแทบไม่มี จึงเปรียบเสมือนพื้นที่ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ข่าวสารต่าง ๆ ไม่มีเข้ามาในหมู่บ้านเอง จะมีผู้ที่รู้ข่าวสารต่าง ๆ มากที่สุดก็คือผู้นำของหมู่บ้านที่รับรู้ข่าวสารจากโลกภายนอก เพราะเดินทางเข้าไปประชุมอำเภอเป็นประจำทุกเดือน และนำข่าวสารมาถ่ายทอด

ให้ลูกบ้านรู้ ผู้ใหญ่บ้านจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความรู้มากจากชาวบ้าน และนายสมบุญ คำม่วง ก็เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมาก่อน จึงเป็นผู้หนึ่งที่รับข่าวสารจากโลกภายนอก และได้รับการยกย่องนับถือว่า เป็นผู้มีความรู้มาตั้งแต่ก่อนได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน เมื่อผู้ใหญ่บ้านเก่าเกษียณอายุลง ความเชื่อถือนายสมบุญ ในความเป็นผู้มีความรู้ของชาวบ้านจึงทำให้นายสมบุญ คำม่วง ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านในปี 2502 ความรู้ที่จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ได้เป็นผู้นำของชาวบ้านจึงไม่ใช่แค่เพียงการศึกษาในระบบทั่วไป แต่จะเป็นความรู้อื่น เกิดจากการมีประสบการณ์พิเศษ เช่นการรับรู้อากของนายสมบุญนี้

บ้านตากแดด : ผู้นำกับชาวบ้าน

บ้านตากแดดมีลักษณะที่แตกต่างจากบ้านหนองไร่ชัดที่สุดคือ ชาวบ้านตากแดดส่วนใหญ่เป็นพวกกะเหรี่ยง ซึ่งมีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย อพยพไปมาตลอดเวลา ต่อมาจึงมาตั้งหลักแหล่งที่พื้นที่หมู่บ้านตากแดดนี้ จากสภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ชาวบ้านรุ่นพ่อ-แม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนน้อยมาก มีรุ่นลูกที่ได้รับการศึกษาในระบบหลังจากตั้งถิ่นฐานแน่นอน นอกจากพวกอพยพที่ทำกินแล้ว ชาวบ้านบางส่วนยังเป็นผู้ที่เป็นแนวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมาก่อน พื้นที่หมู่บ้านทางราชการกำหนด เป็นเขตฐานที่มั่นของ ผกค. เมื่อมีการมอบตัวจึงกลับกลายเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน พวกนี้จึงเป็นอีกพวกที่ไม่ได้รับการศึกษา รวมทั้งไม่เข้าใจภาษาไทย

ผู้ใหญ่บ้านตากแดด นายกาฝาก บุญเปื้อง จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งถึงจะเป็นการจบการศึกษาระดับต่ำสุดเท่าที่ทางราชการบังคับไว้ในขณะนั้น แต่เมื่อเทียบกับชาวบ้านรุ่นเดียวกัน รุ่นอาวุโสหรือรุ่นใกล้เคียง ๆ กัน จะนับได้ว่าเป็นผู้มีการศึกษามากกว่า จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ อย่างไรก็ตามตัวนายกาฝากเอง กว่าที่จะจบการศึกษาได้ก็ไม่ใช่ง่าย ๆ เพราะในวัยเด็กก็ต้องอพยพตามบิดา-มารดาไปทำมาหากินตามป่าเขา มาเริ่มค้นเรียนเมื่ออายุ 10 ขวบ เกินเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ แต่ก็ได้เรียนจนจบ ป.4

จากสภาพพื้นที่ที่เป็นป่าเขาเป็นฐานที่มั่นของ ผกค. ห่างไกลจากที่ว่าการอำเภอปากท่อ เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ทำให้บ้านตากแดดจึงแทบถูกตัดออกจากโลกภายนอก ผู้ที่รับข่าวสารคือผู้ที่มีโอกาสเดินทางออกนอกหมู่บ้าน พูดภาษาไทยหรืออ่านหนังสือออก นายกาฝาก บุญเปื้อง เป็นผู้หนึ่งที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ เนื่องจากได้รับการศึกษาและได้รับตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แม้จะไม่มีความรู้ความสามารถพิเศษอื่นใดอีก คุณสมบัติในด้านความรู้ที่มีก็ทำให้ได้รับการยอมรับจาก

ชาวบ้านตากแดดว่าเป็นผู้มีความรู้ เมื่อผู้ใหญ่บ้านคนเก่าพ้นจากตำแหน่งจึงได้รับเลือกตั้ง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนต่อมาโดยไม่มีการแข่งขันในปี 2523

ความรู้-ผู้นำบ้านหนองไร่ : ผู้นำบ้านตากแดด

เมื่อพิจารณา เปรียบเทียบคุณสมบัติในด้านความรู้ของผู้นำทั้งสองแล้ว จะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาในระบบที่ผู้นำทั้งสองได้รับไม่แตกต่างกันมากนัก แม้นายสมบุญ คำม่วง จะจบชั้น ป.5 ก็ไม่มีความหมายอะไรเป็นพิเศษ คุณสมบัติประการนี้ของผู้นำทั้งสองจึงคล้ายคลึงกัน แต่ความหมายของคุณสมบัติประการนี้ในแต่ละหมู่บ้านแตกต่างกันคือ ในหมู่บ้านหนองไร่ ระดับการศึกษาของผู้นำกับชาวบ้านอยู่ในระดับเดียวกัน พวกเขาได้รับการศึกษาทางธรรมจากการบวชเรียนตามประเพณีเช่นกัน สิ่งเหล่านี้จึงไม่ใช่ปัจจัยที่เอื้อหนุนต่อการได้มาซึ่งการยอมรับความเป็นผู้นำของนายสมบุญ คำม่วง แต่ได้รับการยกย่องในความ เป็นผู้มีความรู้จากการที่เป็นผู้รู้ข่าวสารและถ่ายทอดให้ชาวบ้านในฐานะของผู้มีความรู้

แต่ในบ้านตากแดด การได้รับการศึกษาแค่ ป.4 ซึ่งเป็นระดับความรู้ที่ยังคับไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ 2457 ว่าเป็นคุณสมบัติที่ผู้จะเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมี กลับมีความหมายมากต่อนายกาฝาก บุญเปื้อง ในการได้รับการยอมรับคุณสมบัติในการเป็นผู้มีความรู้ อันนำไปสู่การยอมรับในความ เป็นผู้นำ เนื่องจากนายกาฝาก ดำรงฐานะเป็นผู้มีความรู้ในหมู่คนที่ไม่มีความรู้และแทบจะไม่เข้าใจภาษาไทย การมีการศึกษาระดับ ป.4 อ่านและเขียนภาษาไทยได้จึง เป็นสิ่งที่ทำให้นายกาฝากมีคุณสมบัติเหนือกว่าผู้อื่นโดยเฉพาะพวกกะเหรี่ยง

ความมั่งคั่ง

ความมั่งคั่งที่นำมาใช้เปรียบเทียบในที่นี้หมายถึง การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือการครอบครองที่ดิน รายได้ และการมีทรัพย์สิน ในการวิจัยนี้ความมั่งคั่งได้รับการคาดว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.ได้มาซึ่งความเป็นผู้นำ

การ เปรียบเทียบการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือการครอบครองที่ดินจะ เปรียบ เทียบจากจำนวนที่ดินเฉลี่ยที่คนในหมู่บ้านแต่ละครอบครัวมี เนื่องจากไม่สามารถเก็บข้อมูลได้หมด ว่าแต่ละครอบครัวมีคนละกี่ไร่ จึงใช้เปรียบเทียบว่าจำนวนที่ดินของผู้นำกับจำนวนที่ดินของชาวบ้านส่วนใหญ่เทียบกับจำนวนที่ดิน เฉลี่ย เป็นอย่างไร

รายได้ในที่นี้คือรายได้ต่อปีของครอบครัว ซึ่งก็จะคิดออกมาเป็นจำนวนเงิน นำมาเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อปีของคนในหมู่บ้าน แล้วนำไปเทียบกับรายได้ของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

การมีทรัพย์สินคือ เครื่องมือในการประกอบอาชีพและสิ่งของเครื่องใช้สำคัญที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกสบาย เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ เป็นต้น รวมทั้งลักษณะของบ้านว่ามีขนาดเท่าใด ทำด้วยวัสดุใด และสภาพเป็นอย่างไร

บ้านหนองไร่ : ผู้นำกับชาวบ้าน

บ้านหนองไร่จากข้อมูลของพัฒนาการประจำตำบล ราษฎรมีที่ดินโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 25 ไร่ ผู้ที่มีที่ดินเกินกว่า 100 ไร่ขึ้นไปมี 2 ราย มีที่ดิน 50 ไร่ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 100 ไร่ จำนวนประมาณ 10 ราย มีที่ดิน 30-50 ไร่ จำนวนประมาณ 25 ราย มีที่ดิน 20-30 ไร่ จำนวนประมาณ 60 ราย ที่เหลือประมาณ 70 รายมีที่ดินต่ำกว่าครอบครัวละ 20 ไร่ ดังนั้นถ้าดูจากกรรมสิทธิในที่ดิน ผู้ที่มีความมั่งคั่งในหมู่บ้านจะมีอยู่เพียงไม่กี่คน ราษฎรส่วนใหญ่จะมีที่ดินไม่มากนัก ตัวนายสมบุญ คำม่วง ผู้นำของหมู่บ้าน เป็นบุคคลหนึ่งที่มีที่ดินต่ำกว่า 20 ไร่ โดยมีอยู่เพียง 17 ไร่ เทียบกับชาวบ้านแล้ว นายสมบุญ ก็มีกรรมสิทธิในที่ดินพอ ๆ กับชาวบ้านส่วนใหญ่ และมีน้อยกว่าชาวบ้านอีกหลายสิบราย นายสมบุญ จึงไม่นับว่าเป็นผู้มั่งคั่งในการมีกรรมสิทธิที่ดิน

รายได้เฉลี่ยของอำเภอปากท่อคือ คนละ 4,500 บาทต่อปี หรือประมาณครอบครัวละ 18,000 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ยของคนในบ้านหนองไร่เฉลี่ยต่อปีประมาณครอบครัวละ 12,000 บาท⁹ ในปี 2530 มีผู้ที่ร่ำรวยในหมู่บ้านที่นอกจากทำไร่ทำนา ยังค้าขายพืชไร่จำนวนหลายคนที่มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ย สำหรับนายสมบุญ คำม่วง นั้น เป็นผู้ที่มีรายได้อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย มากกว่าบ้าง หรือน้อยกว่าบ้าง แต่ไม่มากนัก พอลูกพอกินเท่านั้น

จากรายได้ที่ไม่มากนักทำให้สภาพบ้านของนายสมบุญไม่ดีกว่าของชาวบ้านทั่วไป อยู่ในสภาพพอ ๆ กับชาวบ้านส่วนใหญ่หรือแย่กว่า เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวได้ทุนสูง มีผาบ้านครึ่งเดียว 3 ตัน ด้านหน้าไม่มี ไม้กันห้อง ในขณะที่ชาวบ้านที่ฐานะดีจะสร้างบ้านไม้สองชั้น หรือบ้านไม้ผสมคอนกรีต หรือบ้านคอนกรีตชั้นเดียว ที่มีคิซิด เป็นสัดส่วน

⁹ ข้อมูลจากอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ทรัพย์สินของนายสมบุญที่เป็นเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพคือ รถไถเดินตาม เครื่องสูบน้ำ 1 เครื่อง เครื่องพ่นยา วัว 10 ตัว เทียบกับชาวบ้านทั่วไปแล้วคล้ายคลึงกัน แต่เทียบกับหลาย ๆ คนแล้วน้อยกว่ามาก บางคนมีเครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่กว่า มีมากกว่า มีรถแทรกเตอร์ และ วัวมากกว่า

ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกมี ตู้เย็น เต่าแก๊ส พัดลม จักรยาน 3 คัน จักรยานยนต์ 1 คัน เทียบกับชาวบ้านทั่วไปพอ ๆ กัน เพราะส่วนใหญ่ทุกครอบครัวจะมีเหมือนกันหมด มีเต่าแก๊สที่ยังมีเป็นส่วนน้อยในหมู่บ้าน แต่นำไปเทียบกับหลาย ๆ คนแล้ว นายสมบุญฐานะค่อนข้างยาก เพราะหมู่บ้านนี้มีผู้ที่มีรถยนต์มากถึงประมาณ 30 ครอบครัว บางครอบครัวมี 3-4 คัน ในขณะที่นายสมบุญ ไม่มีเลย เทียบกันแล้วทรัพย์สินของนายสมบุญจึงไม่ได้แสดงการเป็นผู้มีความมั่งคั่ง

บ้านตากแดด : ผู้นำกับชาวบ้าน

แม้พื้นที่บ้านตากแดดจะเป็นเขตป่าสงวน แต่ก็ยังเป็นป่าเสื่อมโทรม ราษฎรบุกรุกจับจองทำมาหากินกันมานานหลายสิบปี โดยที่ทางราชการไม่สามารถทำอะไรได้ ไม่มีการออกเอกสารสิทธิ ไม่มีการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ไม่มีการจับกุมและขับไล่ใด ๆ มีแต่การขยายเขตการครอบครองพื้นที่ของราษฎรเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ที่ยังไม่มีใครเข้าไปจับจอง จนพื้นที่เขตหมู่บ้านตากแดดถูกจับจองจนหมดสิ้นในปัจจุบัน

ผลจากการที่เดิมสามารถครอบครองจับจองที่ดินโดยขึ้นกับความต้องการและความสามารถของแต่ละคน ทำให้ปริมาณการครอบครองพื้นที่ที่ไม่มี เอกสารสิทธิและไม่มีการมรดกสิทธิของราษฎรแต่ละรายมีมากไม่ต่ำกว่ารายละ 50 ไร่ ทุกคนในหมู่บ้านมีที่ดิน ไม่มีการเช่าที่ดินเฉลี่ยแล้วครอบครัวจะประมาณ 90 ไร่ นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนได้ถูกขายออกไปให้กับคนนอกพื้นที่หมู่บ้านที่เข้ามากว้านซื้อไปแล้วเป็นจำนวนหลายพันไร่

จากข้อมูลที่ได้รับมา ผู้ที่มีที่ดินเกินกว่ารายละ 100 ไร่ขึ้นไป และบางรายมีถึง 150 ไร่ขึ้นไปมีจำนวน 10 ราย มี 80-100 ไร่จำนวน 40 ราย มี 60-80 ไร่จำนวนประมาณ 12 รายที่เหลือประมาณ 30 ราย มีตั้งแต่ 50-60 ไร่ ผู้ที่มีที่ดินจำนวนน้อยกว่าอัตราเฉลี่ยหลายคนเป็นผู้ที่ขายที่ดินที่ตนเคยครอบครองอยู่ให้กับนายทุนที่เข้ามากว้านซื้อไป ถ้าดูจากการครอบครองที่ดินแล้วจะเห็นได้ว่า ราษฎรแต่ละรายครอบครองพื้นที่กันเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามที่ดินบางส่วนเป็นที่ที่ยังทำกินไม่ได้คือ ยังหักล้างถางพงไม่หมด เนื้อที่ที่แต่ละรายใช้ทำกินจริง ๆ ยังทำไม่ได้ถึงครึ่งหนึ่ง

ของที่ครอบครองอยู่หรือทำกินรายละไม่เกิน 50 ไร่ แต่นายกาฝาก บุญเปื้อง ผู้นำของหมู่บ้าน นั้นมีที่ดินประมาณ 120 ไร่ สามารถบุกเบิกใช้เป็นที่ทำการเกษตรได้เกือบทั้งหมดแล้ว นายกาฝาก จึงนับว่า เป็นบุคคลหนึ่งที่มีความมั่งคั่งในเรื่องการครอบครองที่ดิน

จากการที่มีการครอบครองที่ดินค่อนข้างมาก แต่ไม่ได้ใช้ทำการเกษตรทั้งหมด รายได้ ของราษฎรหมู่บ้านตากแดดจึงไม่มากนักขึ้นอยู่กับปริมาณของพื้นที่ทำการเกษตรและผลผลิตที่ได้ เมื่อ เทียบกับรายได้เฉลี่ยของประชากรในเขตอำเภอปากท่อในปี 2530 ที่มีรายได้เฉลี่ยคนละ 4,500 บาทต่อปี หรือครอบครัวละประมาณ 18,000 บาทต่อปี คนในบ้านตากแดดมีรายได้เฉลี่ยต่อปี ประมาณครอบครัวละ 12,000 บาท¹⁰ สำหรับนายกาฝาก บุญเปื้อง ผู้นำของหมู่บ้านนั้นในช่วงแรกที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน มีรายได้ต่อปีต่ำกว่ารายได้เฉลี่ย แต่ต่อมาบุกเบิกพื้นที่ทำกินได้มาก รายได้จึงเพิ่มขึ้น จนสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อปี ซึ่งนายกาฝาก ไม่ยอมเปิดเผยว่าได้เท่าไร แต่ยอมรับว่าได้มาก และชาวบ้านที่ให้สัมภาษณ์ก็ยืนยันว่ารายได้ของนายกาฝากมีมาก รวมทั้งในปัจจุบันได้ เงินมาจากการขายที่ดินบางส่วนจึงทำให้ฐานะดีขึ้นมาก ส่งผลถึงการมีทรัพย์สินต่าง ๆ ด้วย

บ้านของนายกาฝากเดิม เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง แต่ได้สร้างใหม่ประมาณ 5 ปีที่แล้ว เป็นบ้านไม้สองชั้น พื้นล่าง เทคอนกรีต มีประตูหน้าต่างครบ กันห้อง เป็นลัดล้วน ทรัพย์สินที่แสดงถึงความมั่งคั่ง คือ จักรเย็บผ้า โทรทัศน์ วิทยุ รถยนต์ และวัวอีกหลายสิบตัว เมื่อเทียบกับชาวบ้านส่วนใหญ่แล้วสภาพบ้านของนายกาฝากดีกว่ามาก ขนาดใหญ่กว่า วัสดุดีกว่า ทรัพย์สินมากกว่า ลักษณะบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวพื้นติดดิน ฝาบ้านมีทั้งไม้และแปกหลังคา มีทั้งสังกะสีหรือหญ้าคา ผู้ที่มีรถยนต์ในหมู่บ้านมีเพียง 5 รายเท่านั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีวิทยุ มีผู้ที่มีโทรทัศน์ไม่ถึง 10 ราย เพราะไฟฟ้าไม่มีต้องใช้ไฟปั่น ซึ่งมันเป็นเวลา การดูโทรทัศน์จะเป็นการไปดูบ้านที่มีตู้เย็นในหมู่บ้านไม่มี วัวมีกันแทบทุกบ้าน แต่มีกันไม่มากเท่าไร ผู้ที่มีหลายสิบตัวมีประมาณ 10 ราย จึงนับได้ว่านายกาฝาก บุญเปื้อง เป็นผู้ที่มีทรัพย์สินมากกว่าชาวบ้านคนหนึ่ง

¹⁰ ข้อมูลจากอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ความมั่งคั่ง-ผู้นำบ้านหนองไร่ : ผู้นำบ้านตากแดด

จากการศึกษาคุณสมบัติ 3 ประการในเชิงเปรียบเทียบระหว่างผู้นำกับคนในหมู่บ้านว่า ผู้นำมีคุณลักษณะของความ เป็นผู้มี ความมั่งคั่งภายในหมู่บ้านหรือไม่อย่างไร พบว่า ผู้นำบ้านหนองไร่ ไม่ได้เป็นผู้มีความมั่งคั่ง คุณสมบัติทั้ง 3 ประการคือ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน รายได้และทรัพย์สิน มีพอ ๆ กับชาวบ้านส่วนใหญ่ และมีน้อยกว่าชาวบ้านอีกจำนวนพอสมควรที่เป็นผู้มีฐานะมั่งคั่งรายได้ และทรัพย์สิน เป็นจำนวนมาก เปรียบเทียบกับนายกาฝาก บุญปลีเรื่อง ผู้นำหมู่บ้านตากแดด จะเห็นได้ว่า นายกาฝาก เป็นผู้มีความมั่งคั่งภายในหมู่บ้านอย่างเห็นได้ชัด มีการครอบครองที่ดินมาก มีรายได้สูง มีทรัพย์สินที่แสดงถึงความแตกต่างในฐานะจากชาวบ้านมาก

ดังนั้น นายกาฝากจึงถือได้ว่าเป็นผู้นำหรือเป็นประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ที่มีความมั่งคั่ง ส่วนนายสมบุญ คำม่วง ผู้นำบ้านหนองไร่ไม่มีคุณสมบัติประการนี้ นับ เป็นคุณลักษณะ ที่แตกต่างกันประการหนึ่งของผู้นำทั้งสอง ส่วนปัจจัยอีก 2 ประการจะพิจารณาต่อไป

ความผูกพันกับหมู่บ้าน

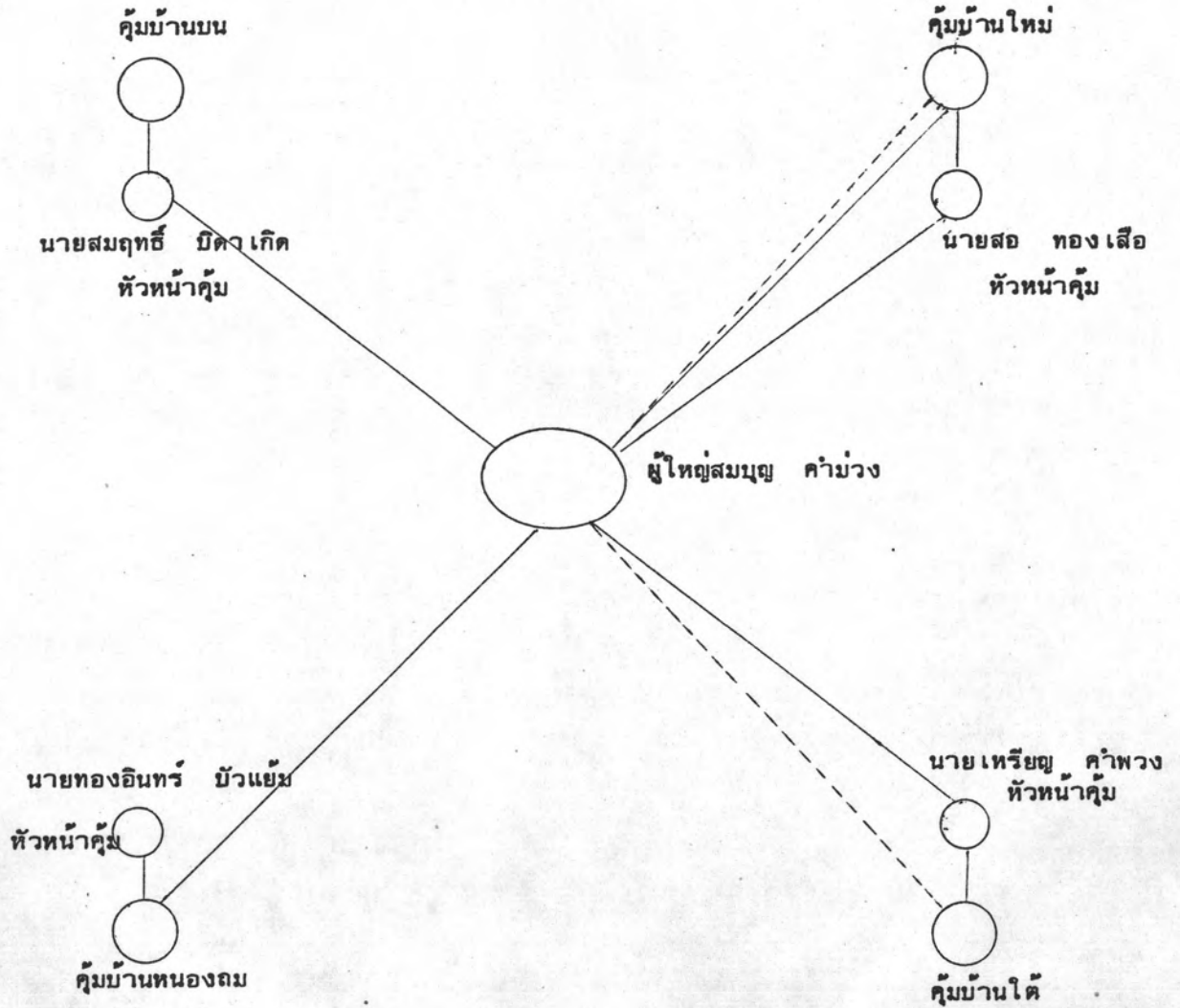
ความผูกพันกับหมู่บ้านที่จะศึกษา เปรียบ เทียบในที่นี้หมายถึง สถานที่เกิด ระยะเวลา การอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวนญาติพี่น้องในหมู่บ้าน การเป็นเครือญาติของผู้นำเก่า และการเคย ดำรงตำแหน่งสำคัญที่เป็นทางการของหมู่บ้าน ซึ่งจะได้ศึกษาวิเคราะห์ดูว่าความผูกพันกับหมู่บ้าน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ได้มาซึ่งความเป็นผู้นำที่คาดไว้หรือไม่

บ้านหนองไร่ : ผู้นำกับชาวบ้าน

นายสมบุญ คำม่วง เป็นคนบ้านหนองไร่โดยกำเนิด ต้นตระกูลอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มานานหลายชั่วอายุคน นายสมบุญเคยโตเรียนหนังสือ บวช และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาโดยตลอด นางแปลก เกตุแก้ว ภรรยาก็เป็นคนบ้านหนองไร่ คนในบ้านหนองไร่ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวกัน เป็นเครือญาติกันเกือบทั้งหมู่บ้าน ทั้ง เกี่ยวกันโดยตรง ทางอ้อมหรือเป็นญาติกันห่าง ๆ ตระกูลเก่าแก่ที่มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีความ เกี่ยวพัน เป็นเครือญาติโดยตรงอย่างใกล้ชิด เช่น บิดาเกิด อินทพาล เกตุแก้ว

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนายสมบุญ กับหัวหน้าคุ้มและคนในคุ้มต่าง ๆ 4 คุ้ม (แผนภูมิ 3) ในคุ้มที่ 1 คุ้มบ้านบน นอกจากจะมีความสัมพันธ์กับนายสัมฤทธิ์ บิดาเกิด หัวหน้าคุ้ม

————— ญาติทางบิดา-มารดา
 - - - - - ญาติทางภรรยา

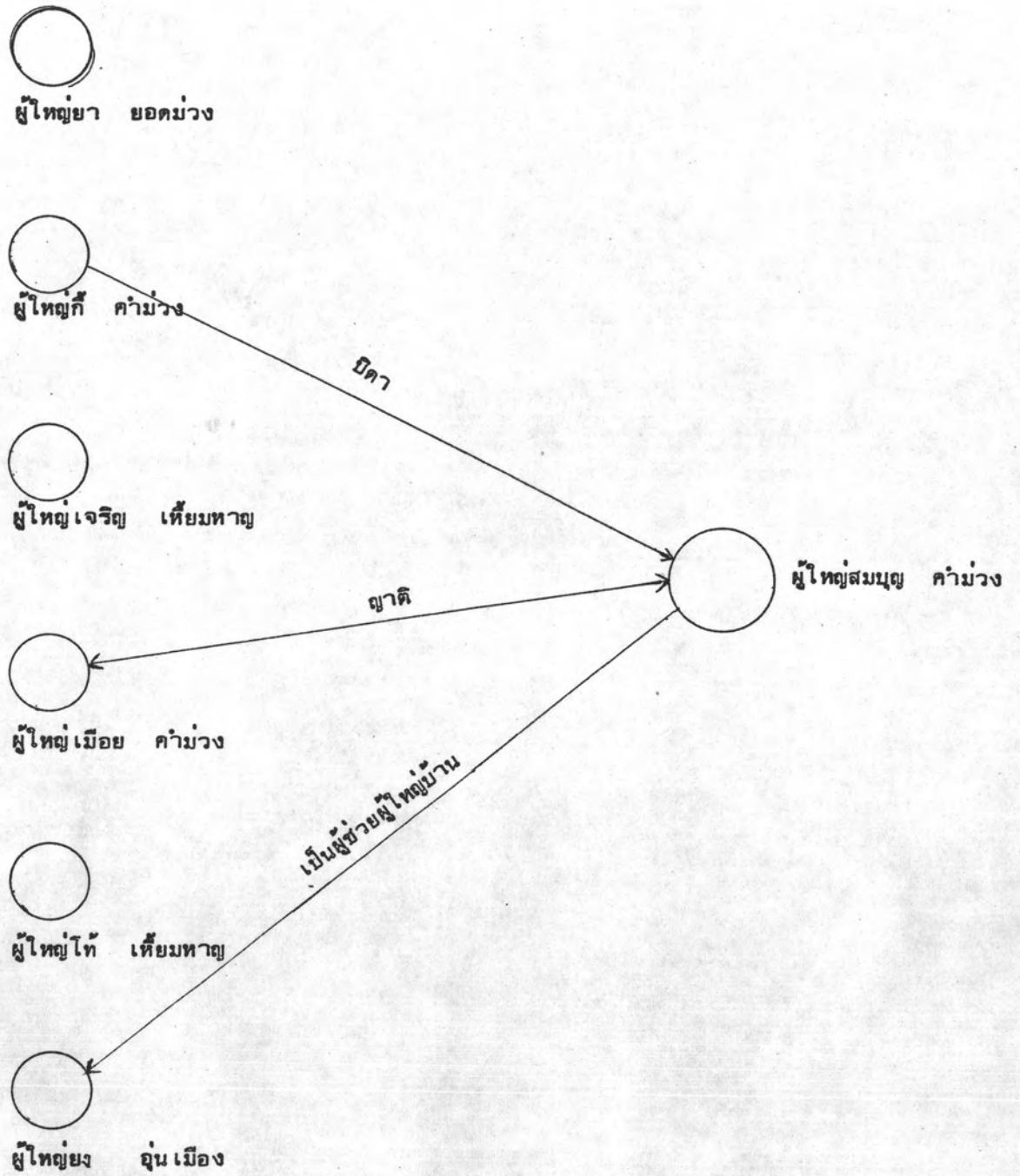

แผนภูมิที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่สมบุญ คำม่วง กับหัวหน้าค้มนและคนในค้มนต่าง ๆ

และคนในตระกูลบิดาเกิดแล้ว ยังมีคนในตระกูลคำม่วงอาศัยในคุ้มนี้ด้วย คุ้มที่ 2 บ้านใหม่ นายสอ ทองหล่อ หัวหน้าคุ้ม เป็นญาติทางพ่อ รวมทั้งคนในตระกูลเขยคานด้วย และมีญาติพี่น้องในตระกูลเกตุแก้วของภรรยาอาศัยอยู่ด้วย คุ้มที่ 3 บ้านหนองถม ถึงแม้ไม่มีความสัมพันธ์เป็นญาติโดยตรงกับนายทองอินทร์ บัวแย้ม แต่ก็ เป็นญาติห่าง ๆ และมีคนตระกูลบิดาเกิดกับอินทพาล ซึ่งเป็นญาติทางบิดาและมีจำนวนมากอาศัยในคุ้มนี้ รวมทั้งตัวนายสมบุญ และครอบครัวก็อาศัยอยู่ในคุ้มนี้ ในคุ้มนี้ 4 บ้านได้ นายเหรียญ คำม่วง หัวหน้าคุ้ม เป็นญาติทางบิดาและมีญาติทางภรรยาอาศัยในคุ้มนี้อีกจำนวนมาก

ในค้ำนการ เป็น เครือญาติกับผู้นำเก่าและการดำรงตำแหน่งสำคัญของหมู่บ้านมาก่อนนั้น ในจำนวนผู้ใหญ่บ้านย้อนหลังไป 6 คน คนในตระกูลคำม่วง เป็นผู้ใหญ่มากมาแล้วถึง 2 คน คือ นายก็ คำม่วง บิดาของนายสมบุญ คำม่วง และญาติทางพ่อคือ นายเมื่อย คำม่วง และก่อนที่นายสมบุญจะได้รับเลือกตั้ง เป็นผู้ใหญ่บ้านซึ่งก็ได้รับเลือกชนะคู่แข่งอีก 3 คนที่คะแนนรวมกันยังไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนที่นายสมบุญได้รับนั้น นายสมบุญ ดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของนายยง รุ่งเมือง เมื่อนายยง รุ่งเมืองเกษียณ จึงได้รับเลือก เป็นผู้ใหญ่บ้านสืบตำแหน่งต่อมา

การพิจารณาความผูกพันกับหมู่บ้านในประเด็นสถานที่เกิด ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน การเป็นญาติพี่น้อง การเป็นญาติกับผู้นำเก่า แทบจะไม่พบความแตกต่างระหว่างผู้นำกับชาวบ้าน เพราะหมู่บ้านนี้เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีลักษณะค่อนข้างอยู่ตัว การโยกย้ายอพยพครอบครัวปรากฏน้อยมาก ๆ นอกจากคนที่เข้ามาแต่งงานกับคนบ้านหนองไร่จำนวนไม่กี่สิบคนแล้ว ชาวบ้านหนองไร่แทบทุกคนเกิดที่บ้านหนองไร่ เนื่องจาก เป็นคนรุ่นที่ 3-5 ของหมู่บ้านแล้ว ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจึงยาวนาน เท่ากับอายุของแต่ละคน และการที่เป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่ตัวทำให้ความสัมพันธ์ทางด้านเครือญาติ เกี่ยวกันกันไปหมดไม่ว่าชาวบ้านธรรมดาหรือผู้นำของหมู่บ้าน สิ่งที่แตกต่างกันบ้างคือ การมีตำแหน่งที่เป็นทางการของหมู่บ้านที่นายสมบุญ คำม่วง ดำรงอยู่ก่อนได้รับเลือก เป็นผู้ใหญ่บ้าน เท่านั้น

แผนภูมิที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่สมบุญ คำม่วง กับผู้ใหญ่บ้านเก่า

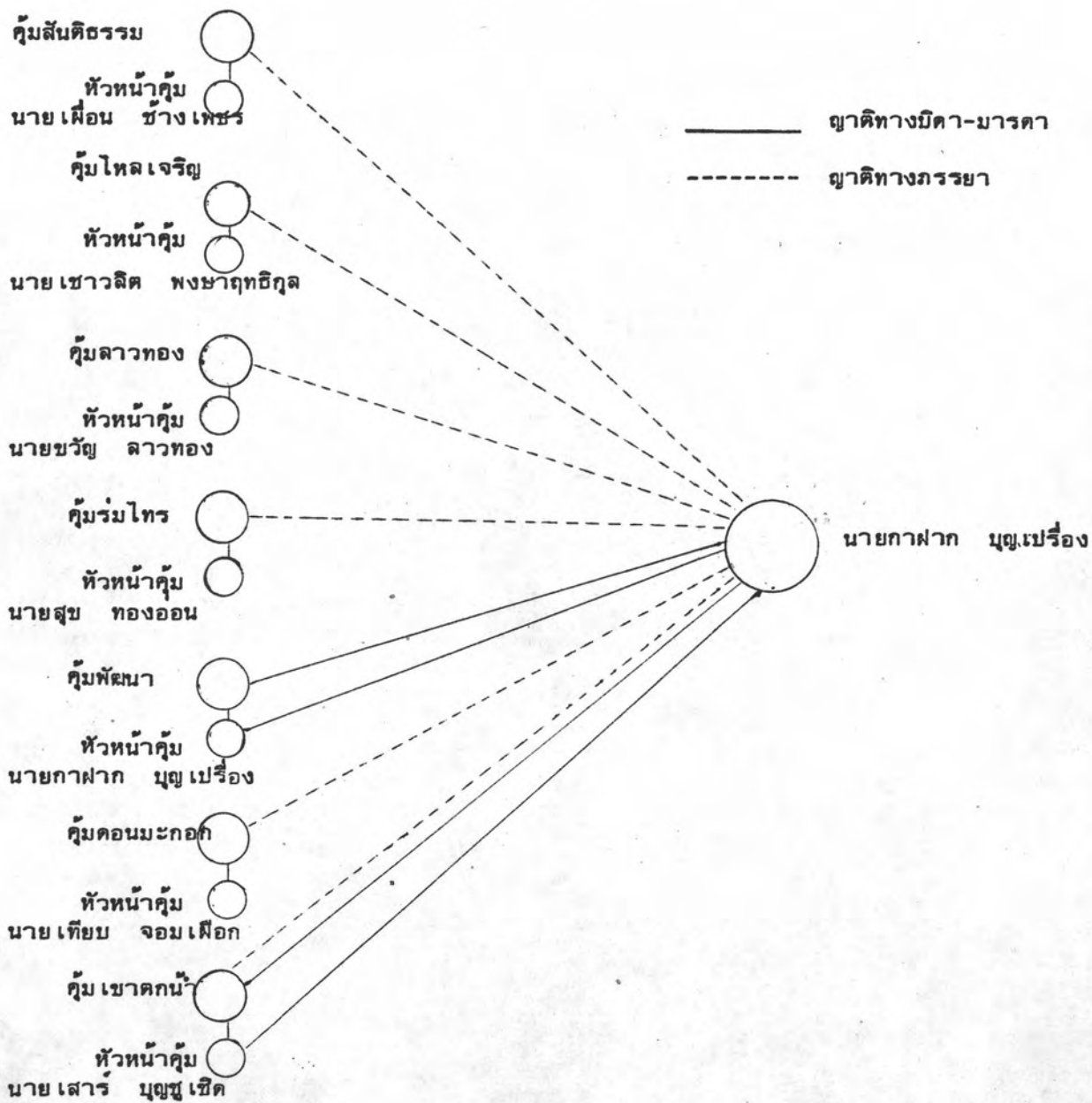
บ้านตากแดด : ผู้นำกับชาวบ้าน

นายกาฝาก บุญเปื้อง เป็นผู้ที่ไม่ได้เกิดที่บ้านตากแดด เช่นเดียวกับคนรุ่นแรกหรือรุ่นที่สองของหมู่บ้านนี้ ที่ต้องเกิดและเติบโตขึ้นมาที่ครอบครัวที่โยกย้ายทำไร่เลื่อนลอยอยู่ก่อนที่จะมาปักหลักที่หมู่บ้านตากแดด นายกาฝากเองก็เช่นกัน เรียนหนังสือและเติบโตในพื้นที่อื่น เข้ามาอยู่หมู่บ้านตากแดดเมื่อปี พ.ศ. 2516 หรือประมาณ 17 ปีก่อน ซึ่งเป็นระยะที่คนอพยพเข้ามาในบริเวณนี้ ถึงแม้ว่านายกาฝากจะไม่ใช่คนบ้านตากแดดโดยกำเนิดแต่ก็อยู่ในตำบลเดียวกัน พอมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในบ้านตากแดดบ้างพอสมควร และมีความเกี่ยวข้องกับคนในหมู่บ้านตากแดดมากขึ้น เมื่อแต่งงานกับนางบานเย็น คนในตระกูลทองอ่อน ตระกูลเก่าแก่และมีอยู่มากในบ้านตากแดด และเป็นตระกูลที่เป็นผู้ใหญ่มานาโดยตลอด

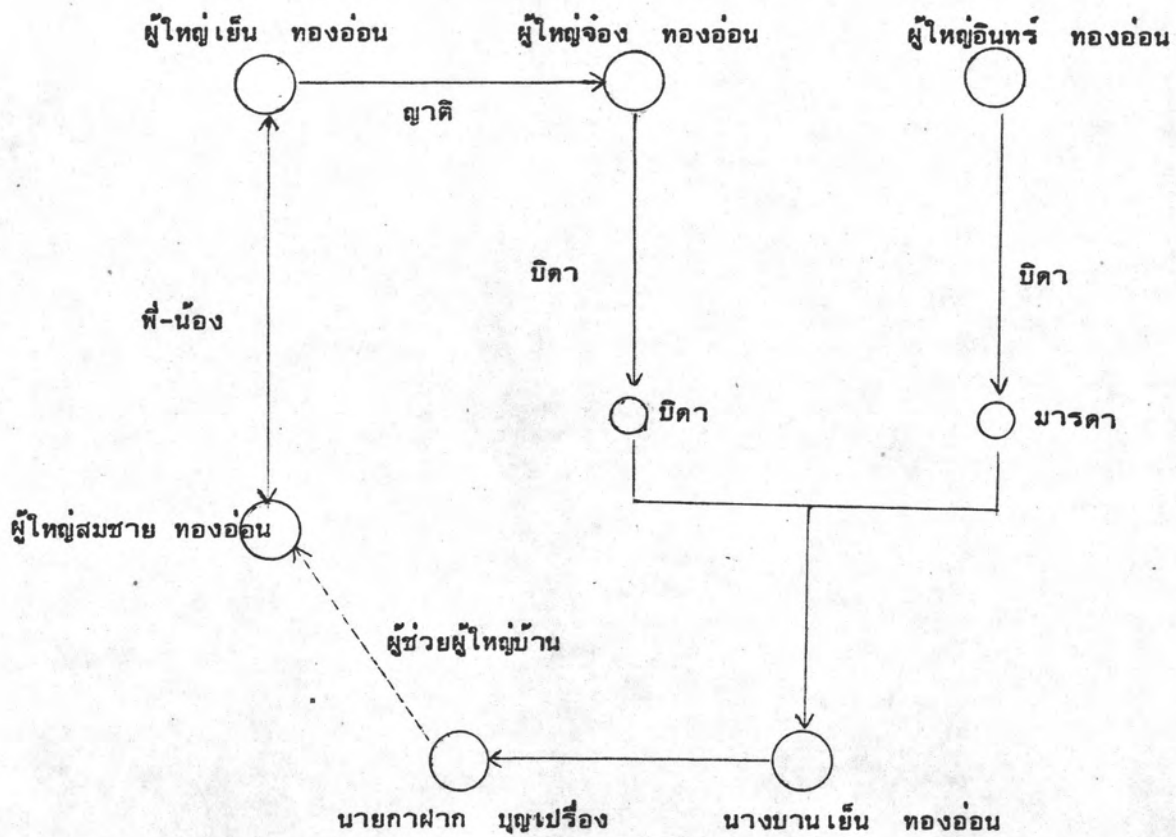
ความสัมพันธ์ระหว่างนายกาฝาก บุญเปื้อง กับคุ้มต่าง ๆ (ดูแผนภูมิที่ 5) นั้น ในจำนวน 7 คุ้ม นายกาฝากเป็นญาติกับหัวหน้าคุ้มร่มไทร นายสุข ทองอ่อน ญาติทางนางบานเย็น ภรรยา คุ้มเขาดกน้ำ นายเสาร์ บุญชูเชิด เป็นญาติทางบิดา และคุ้มพัฒนามีนายกาฝากเป็นหัวหน้าคุ้มเอง อีก 4 คุ้มคือ คุ้มสันติธรรม คุ้มไหลเจริญ คุ้มลาวทอง และคุ้มคอนมะกอก ไม่ได้เป็นญาติกันโดยตรง แต่ก็พอมีความเกี่ยวพันกันบ้าง ๆ เพราะเป็นชาวกะเหรี่ยงด้วยกัน และมีคนที่เป็นญาติอาศัยอยู่ในคุ้มทุกคุ้ม ทั้งญาติทางภรรยาและทางบิดา-มารดา

แต่ในด้านความสัมพันธ์กับผู้นำหมู่บ้านเท่านั้น นางบานเย็น ภรรยาเป็นคนตระกูลทองอ่อนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านสืบต่อกันมาตลอดระยะเวลาหลายสิบปีของการตั้งหมู่บ้านตากแดด (ดูแผนภูมิที่ 6) และนายกาฝาก เองก็เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของนายสมชาย ทองอ่อน ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 เมื่อ นายสมชาย ลาออกจึงได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านโดยไม่มีคนแข่งขัน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นายกาฝาก บุญเปื้อง มีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวชี้ความผูกพันกับหมู่บ้านเกือบครบทุกประการ ในเรื่องสถานที่เกิดแม้ไม่ได้เกิดในบ้านตากแดด แต่ก็เช่นเดียวกันกับคนรุ่นเดียวกันในหมู่บ้านที่ไม่ได้เกิดในหมู่บ้านนี้ และมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกับตระกูลผู้นำที่ปกครองมาตลอดเมื่อได้นางบานเย็น ทองอ่อน เป็นภรรยา ทำให้ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 5 แม้ไม่นามสกุลทองอ่อน แต่ก็มีความสัมพันธ์กับคนตระกูลทองอ่อน

แผนภูมิที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างนายกาฝาก บุญเปื้อง กับหัวหน้ากลุ่มและคนในกลุ่มต่าง ๆ

แผนภูมิที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างนายกาฝาก นุญเปรี๊ยะ และภรรยา กับผู้ใหญ่บ้านเก่า

ความผูกพันกับหมู่บ้าน-ผู้นำบ้านหนองไร่ : ผู้นำบ้านตากแดด

เมื่อพิจารณา เปรียบเทียบคุณสมบัติด้านความผูกพันกับหมู่บ้านของผู้นำทั้งสองหมู่บ้านแล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้นำทั้งสองมีความแตกต่างกันในคุณสมบัติบางประการ และมีคุณสมบัติบางประการที่เหมือนกัน แต่การได้มาซึ่งคุณสมบัติที่เหมือนกันมีความแตกต่างกันออกไปอีก ซึ่งจะได้แยกพิจารณาให้เห็นต่อไป

นายสมบุญ คำม่วง ผู้นำบ้านหนองไร่ เกิดเติบโตและอาศัยอยู่ในบ้านหนองไร่มาโดยตลอด แต่นายกาฝาก บุญเปื้อง ผู้นำบ้านตากแดด เกิดและเติบโตที่หมู่บ้านอื่น เข้ามาอาศัยในบ้านตากแดดเมื่อโตแล้วคืออายุย่าง 21 ปี นายสมบุญ ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่เมื่ออายุ 32 ปี เท่ากับอยู่ในหมู่บ้านมา 32 ปี นายกาฝากได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านเมื่ออายุได้ 28 ปี เพิ่งอยู่ในหมู่บ้านตากแดดมาได้เพียง 7 ปีเท่านั้น คุณสมบัติด้านสถานที่เกิดและระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จึงเทียบกับนายสมบุญไม่ได้

จำนวนญาติพี่น้องในหมู่บ้านก็มีความแตกต่างกันเพราะนายสมบุญ เป็นคนรุ่นที่ 3-4 ที่สืบเชื้อสายอยู่ในหมู่บ้านที่เก่าแก่ จึงมีญาติพี่น้องอยู่มากมายเกือบทั้งหมู่บ้าน ในขณะที่นายกาฝาก บุญเปื้อง เป็นคนที่เข้ามาอยู่ในบ้านตากแดดทีหลัง ญาติพี่น้องโดยตรงจึงมีจำนวนน้อย แต่มีญาติพี่น้องทางภรรยาซึ่งเป็นคนในตระกูลที่เก่าแก่ของหมู่บ้านและมีจำนวนมากในหมู่บ้าน นายกาฝาก จึงมีความเกี่ยวข้องกับญาติพี่น้องของภรรยาไปด้วย

การเป็นเครือญาติกับผู้นำเก่าก็เช่นกัน ถึงแม้ผู้นำทั้งสองคนจะมีความเกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่บ้านเก่าหรือผู้นำเก่า แต่นายสมบุญ คำม่วง เป็นบุตรของผู้ใหญ่บ้านเก่าและเป็นญาติกับผู้ใหญ่บ้านเก่าอีกบางคน ส่วนนายกาฝาก บุญเปื้อง เข้าไปเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับผู้นำเก่าของบ้านตากแดด ก็เพราะแต่งงานกับคนในตระกูลที่สืบทอดการเป็นผู้ใหญ่บ้านมาโดยตลอด การได้มาซึ่งคุณสมบัติประการนี้จึงมีความแตกต่าง เช่นเดียวกับ เรื่องจำนวนญาติพี่น้องในหมู่บ้าน สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ ผู้นำทั้งสองคนต่างดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านก่อนที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน

คุณสมบัติที่ เหมือนและแตกต่างกันของผู้นำทั้งสองสรุปได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคุณสมบัติความผูกพันกับหมู่บ้านระหว่างผู้นำบ้านหนองไร่กับผู้นำบ้านตากแดด

	นายสมบุญ คำม่วง	นายกาฝาก บุญเปื้อง
1. สถานที่เกิด	ในหมู่บ้าน	นอกหมู่บ้าน
2. สถานที่อยู่อาศัยตั้งแต่เกิด-20 ปี	ในหมู่บ้าน	นอกหมู่บ้าน
3. ระยะเวลาการอาศัยในหมู่บ้านก่อนเป็นผู้ใหญ่บ้าน	32 ปี	7 ปี
4. ภรรยา เป็นคนที่ไหน	บ้านหนองไร่	บ้านตากแดด
5. จำนวนญาติของคนในหมู่บ้าน	มาก	น้อย
6. จำนวนญาติของภรรยาในหมู่บ้าน	มาก	มาก
7. การเป็นเครือญาติกับผู้นำเก่า	เป็น	เป็นทางภรรยา
8. การเคยดำรงตำแหน่งที่เป็นทางการก่อนเป็นผู้ใหญ่บ้าน	เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

จากคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ชี้ความผูกพันกับหมู่บ้านของผู้นำแต่ละคน เรากล่าวได้ว่านายสมบุญ คำม่วง มีคุณสมบัติทุกประการที่จะแสดงถึงความพร้อมและความเหมาะสมที่จะขึ้นเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำของบ้านหนองไร่ ส่วนนายกาฝาก บุญเปื้อง แม้จะค้อยในคุณสมบัติบางประการที่จะแสดงถึงความผูกพันกับหมู่บ้าน แต่คุณสมบัติอันเกิดจากภรรยาก็เป็นเครื่องช่วยสนับสนุนความเหมาะสมให้กับนายกาฝาก บุญเปื้อง ในการที่จะได้รับตำแหน่งเป็นผู้นำของบ้านตากแดด

ความตื่นตัวทางการเมือง

ความตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสุดท้ายของการศึกษาวิจัยนี้ที่คาดว่ามีส่วนทำให้ประธานคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ได้มาซึ่งความเป็นผู้นำ หมายถึง การมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ และสถาบันทางการเมือง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และที่จะนำมาพิจารณาเป็นพิเศษคือ การมีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

การศึกษาในประเด็นการมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญและสถาบันทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการตั้งคำถาม เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ สถาบันทางการเมือง ตลอดจนถามข่าวสารทางการเมือง ให้ผู้นำของหมู่บ้านและชาวบ้านที่ให้สัมภาษณ์ตอบ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากชาวบ้าน เป็นเพียงชาวบ้านจำนวนน้อยของหมู่บ้านที่ผู้วิจัยมีโอกาสสัมภาษณ์ ความหมายของชาวบ้านที่นำมาเปรียบเทียบในที่นี้จึงหมายถึง เฉพาะชาวบ้านที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์เท่านั้น

บ้านหนองไร่ : ผู้นำกับชาวบ้าน

การศึกษาเกี่ยวกับการมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ สถาบันทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้วิจัยตั้งคำถามจำนวน 12 ข้อ เป็นการทดสอบชาวบ้านหนองไร่ที่ตอบคำถามทีละคนมีจำนวน 12 คน ผลการทดสอบปรากฏดังนี้

1. คำถามรู้ใหม่นายกรัฐมนตรีต่อจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์คือใคร นายสมบุญ คำม่วง ตอบถูกว่าจอมพลถนอม กิตติขจร ส่วนชาวบ้าน 12 คน ตอบไม่รู้ 10 คน อีก 2 คน ตอบผิด
2. คำถาม จอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นนายกรัฐมนตรีใหม่ นายสมบุญ คำม่วง ตอบว่าไม่ได้เป็น เป็นแค่รองนายกรัฐมนตรี ชาวบ้าน 9 คน ตอบว่าเป็น ตอบว่าไม่เป็น 1 คน แต่ไม่รู้ว่ามีตำแหน่งอะไร อีก 2 คนตอบไม่รู้
3. คำถาม เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 คืออะไร ทั้งผู้นำและชาวบ้านต่างตอบไม่รู้ ไม่เคยได้ยิน ไม่รู้เรื่อง
4. ถามว่า ส.ส.ในเขตเลือกตั้งปัจจุบันคือใคร ทุกคนทั้งผู้นำชาวบ้านตอบได้ว่าเป็น นายทวีช กลิ่นประทุม กับ พ.อ.วินัย เจริญจันทร์
5. ถามว่า นายทวีช กลิ่นประทุม นอกจากเป็น ส.ส.แล้ว ได้รับตำแหน่งเป็นอะไร นายสมบุญ คำม่วง ตอบได้ถูกหมดเพียงคนเดียวว่า เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ชาวบ้าน 6 คนตอบว่ารู้ว่ามีตำแหน่งอีกแต่ไม่รู้ตำแหน่งอะไร ชาวบ้าน 2 คนตอบว่าเป็นรัฐมนตรี แต่ไม่รู้รัฐมนตรีกระทรวงอะไร ชาวบ้าน 1 คน ตอบว่าเป็นรัฐมนตรีกระทรวงเกี่ยวกับการศึกษา มีชาวบ้าน 3 คนที่ตอบว่าไม่รู้
6. ถามว่า จำชื่อ ส.ส.เก่าได้บ้างไหม ทั้งผู้นำและชาวบ้านต่างตอบได้ โดย นายสมบุญ ตอบได้ 3 คน คือ นายจรูญ วัฒนากร นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ และ ร.ต.ท.เซาวริน ลัทธิดักดีศิริ ชาวบ้าน 9 คน ตอบได้ 3 คนเช่นกัน มีเพียง 3 คน ที่ตอบได้เพียงคนเดียว

7. ถามว่า กิจสังคม เป็นชื่อของอะไร ทุกคนตอบได้ว่าเป็นชื่อพรรคการเมือง
8. ถามว่า รู้ไหมว่าเหตุการณ์บ้านร่มเกล้าคืออะไร มีนายสมบุญ คำม่วง ที่ตอบว่าเป็นเหตุการณ์สู้รบระหว่างไทยกับลาว ส่วนชาวบ้านตอบว่าเคยได้ยินแต่ไม่รู้ว่าเป็นอะไร บางคนบอกไม่เคยได้ยิน ไม่รู้เรื่อง
9. ถามว่า รู้ไหมว่า ผกค. คืออะไร นายสมบุญ คำม่วง ตอบว่า ตอนแรกไม่รู้ แต่ต่อมาถูกจับและได้รับการอบรมจึงพอเข้าใจบ้าง ชาวบ้าน 10 คน ตอบว่าไม่รู้ว่าเป็นอะไร แต่รู้ว่าเรียกพวกอยู่ในป่าเป็นคอมมิวนิสต์ อีก 2 คน ตอบว่าเป็นพวกเข้าป่าที่ถูกหลอกลวงไป
10. ถามว่า พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากใคร นายสมบุญ คำม่วง และชาวบ้าน 10 คน ตอบได้ว่า พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ส่วนชาวบ้านอีก 2 คน ตอบไม่ได้
11. ถามว่า ส.ส. ย่อมาจากอะไร มีนายสมบุญ คำม่วง กับชาวบ้าน 6 คน ตอบถูกว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตอบว่าผู้แทน 4 คน อีก 2 คนตอบไม่รู้
12. ถามว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีคนก่อน นายพีระ บุญจริง ชื่ออะไร มีนายสมบุญ คำม่วง ที่ตอบถูกหมดว่า นายศักดิ์ ไทโคยกานนท์ *ตอบว่าชื่อศักดิ์ 4 คน อีก 8 คนตอบไม่รู้

จากคำถามทั้ง 12 ข้อ หอจะเห็นได้ว่านายสมบุญ คำม่วง ผู้นำของบ้านหนองไร่ค่อนข้างจะมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ สถาบันทางการเมือง และข่าวสารทางการเมืองดีกว่าชาวบ้านที่สัมภาษณ์ทั้งเรื่องราวในปัจจุบันและในอดีต ตัวชาวบ้านนั้นเรื่องราวในอดีตที่นานหน่อยจะไม่ค่อยรู้ เรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหอจะมีความรู้บ้างแต่ก็ไม่หมด และบางคนก็ตอบไม่รู้ก็จะตอบไม่ได้แทบทุกข้อ

ในเรื่องการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น ชาวบ้านหนองไร่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในจำนวนที่สูงมากพอสมควรคือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดเมื่อ 25 สิงหาคม 2528 มีคนไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 80 การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ 27 กรกฎาคม 2529 มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 85 การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ 24 กรกฎาคม 2531 มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 87¹¹ การที่จำนวน

¹¹ ข้อมูลจากอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีมาก เนื่องจากหวั่นกลัวคนไปลงคะแนน และทางราชการมีการสั่งการให้ทางหมู่บ้านนำคนไปลงคะแนนให้มาก โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีบทบาทเป็นอย่างมากในกระบวนการนี้

ส่วนการมีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย บ้านหนองไร่แม้จะอยู่ในเขตพื้นที่จรยุทธของ มกค. แต่การเคลื่อนไหวภายในหมู่บ้านมีน้อย เพราะบ้านหนองไร่อยู่เป็นปากทางเข้าสู่พื้นที่ป่าทึบ มกค. จะเคลื่อนไหวลึกเข้าไปในพื้นที่ป่าเขา และจำนวนคนที่เข้าไปร่วมกับ มกค. ในป่ามีเพียงกลุ่มเดียวดังที่ได้กล่าวแล้วคือ พวกไปหาของป่าและครอบครัว การชักชวนคนในบ้านหนองไร่ไปเป็น มกค. มีน้อย และคนในหมู่บ้านเองก็ได้รับการชักชวนน้อย แต่ชาวบ้านยอมรับว่าได้มีการมอบเสบียงอาหารให้กับพวก มกค. เพราะเห็นว่าเป็นญาติหรือคนรู้จักกัน มิใช่ให้ด้วยความต้องการที่จะไปเป็นพวกด้วย

แต่การที่มีคนในหมู่บ้านเข้าป่าเป็น มกค. และชาวบ้านให้ความช่วยเหลือ ทางราชการจึงถือว่าบ้านหนองไร่เป็น เขตแทรกซึมและชาวบ้านเป็นแนวร่วม มกค. จึงเพ็งเล็งให้ความสงสัยบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะตัวนายสมบุญ คำม่วง ผู้นำของหมู่บ้าน ซึ่งในที่สุดก็ถูกจับกุมไปด้วยข้อหา มีการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ ถูกคุมขังสอบสวนอยู่เป็นเวลา 2 ปี 10 เดือน เอาผิดไม่ได้จึงปล่อยตัวออกมาเป็นผู้ใหญ่บ้านต่อ

นายสมบุญ คำม่วง เล่าว่าคนที่ไปเป็น มกค. ตนเองรู้จักดีเพราะเป็นเพื่อนบ้านหรือลูกบ้านหนองไร่ คนพวกนี้เมื่อกลับมาหมู่บ้านตนได้พยายามไปเกลี้ยกล่อมให้มอบตัวแต่ไม่เป็นผล ตนเองเคยเข้าไปในป่าไปพบกับพวก มกค. ก็พูดคุยกันธรรมดาไม่ได้โดนทำร้ายอะไร พวก มกค. ไม่ชวนตนเข้าเป็นพวก และขอเข้าเป็นพวกด้วย พวก มกค. ก็ไม่ยินยอม

ในปัจจุบันบ้านหนองไร่มีผู้ที่เคยเป็น มกค. อาศัยอยู่ไม่กี่คน แต่มีบางคนที่มีความคิดยังไม่ยอมเปลี่ยน ทั้ง ๆ ที่ในพื้นที่รอบ ๆ หมู่บ้านไม่มีการเคลื่อนไหวของ มกค. และคนส่วนใหญ่เลิกคิดแล้ว ทำให้บ้านหนองไร่จึงยังถูกระแวงสงสัยจากหน่วยงานด้านความมั่นคงอยู่

บ้านตากแดด : ผู้นำกับชาวบ้าน

การทดสอบความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ สถาบันทางการเมืองและการติดตามข่าวสารทางการเมือง ชาวบ้านตากแดดที่ให้สัมภาษณ์มีจำนวน 10 คน ผลการทดสอบผู้นำและชาวบ้านปรากฏดังนี้

1. คำถามว่า นายกรัฐมนตรีต่อจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือใคร มีนายกาฝาก บุญเปื้อง คนเดียวเท่านั้นที่ตอบถูกว่า จอมพลถนอม กิตติขจร ชาวบ้าน 10 คนตอบไม่ได้
2. คำถามว่า จอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นนายกรัฐมนตรีใหม่ มีนายกาฝาก บุญเปื้อง คนเดียวที่ตอบว่าไม่เป็น เป็นแค่รองนายกรัฐมนตรี ชาวบ้าน 8 คนตอบเป็น อีก 2 คนตอบไม่รู้
3. คำถาม เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 คืออะไร ทั้งผู้นำและชาวบ้านตอบไม่ได้ทุกคน
4. ถามว่า ส.ส.ในเขตเลือกตั้งปัจจุบันคืออะไร ทั้งผู้นำกับชาวบ้าน 10 คนตอบได้ว่า คือนายทวิช กล่อมประทุม กับ พ.อ.วินัย เจริญจันทร์
5. ถามว่า นายทวิช กล่อมประทุม นอกจากเป็น ส.ส.แล้วได้รับตำแหน่งอะไร นายกาฝาก บุญเปื้อง ตอบว่าเป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ชาวบ้าน 7 คน ตอบว่าเป็นรัฐมนตรีแต่ไม่รู้กระทรวงไหน อีก 3 คนตอบไม่รู้
6. ถามว่า จำชื่อ ส.ส.เก่าได้บ้างไหม นายกาฝาก บุญเปื้อง ตอบได้ 3 คน คือ นายจรูญ วัฒนากร ร.ต.ท.เชาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ และนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ชาวบ้าน ตอบได้ 3 คน มีจำนวน 8 คน ส่วนอีก 2 คนตอบได้ 2 ชื่อ
7. ถามว่า เหตุการณ์บ้านร่มเกล้าคืออะไร มีนายกาฝาก บุญเปื้อง คนเดียวที่ตอบว่าไทยรบกับลาว ส่วนชาวบ้านตอบไม่เคยได้ยิน ไม่รู้เรื่อง
8. ถามว่า กิจสังคมเป็นชื่อของอะไร นายกาฝาก บุญเปื้อง และชาวบ้านอีก 7 คน ตอบได้ว่า เป็นชื่อพรรคการเมือง อีก 3 คนตอบไม่รู้
9. ถามว่า ผกค. คืออะไร นายกาฝาก บุญเปื้อง ตอบว่าเป็นพวกที่อยู่ในป่าต้องการต่อสู้ล้มล้างอำนาจรัฐ ชาวบ้าน 6 คน ตอบว่าเป็นพวกที่มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาล จึงเข้าป่า ชาวบ้าน 3 คน ตอบเป็นพวกในป่า อีก 7 คนตอบว่าเป็นพวกที่หลบหนีการข่มขู่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล
10. ถามว่า พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากใคร นายกาฝาก บุญเปื้อง และชาวบ้านจำนวน 5 คน ตอบว่าพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีตอบว่าพลเอกเปรม แต่ไม่รู้นามสกุล 3 คน อีก 2 คนตอบผิด
11. ถามว่า ส.ส.ย่อมาจากอะไร นายกาฝาก บุญเปื้อง และชาวบ้านจำนวน 6 คน ตอบได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีก 4 คนตอบว่าผู้แทน

12. ถามว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดคนก่อนนายพีระ บุญจริง คือใคร นายกาฝาก บุญเป็เรื่อง และชาวบ้าน 3 คนตอบได้ว่าเป็นนายศักดิ์ แต่จำนวนสกุลไม่ได้ ส่วนชาวบ้านอีก 7 คนตอบไม่ได้

จากคำถามทั้งหมด แม้นายกาฝาก บุญเป็เรื่อง ผู้นำของบ้านตากแดดจะตอบไม่ได้ทั้งหมด แต่ก็ตอบได้มากกว่าชาวบ้านที่ทดสอบทุกคน แสดงถึงการมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ สถาบันทางการเมือง และข่าวสารทางการเมืองมากกว่าชาวบ้านทุกคน ตัวชาวบ้านค่อนข้างมีความรู้น้อยทั้งเรื่องในอดีตและในปัจจุบัน คนที่ตอบไม่ได้จริงมักตอบผิดหรือตอบไม่รู้แทบทุกข้อ มีข้อสังเกตคือคำถามว่า ผกค.คืออะไร ทั้งผู้นำและชาวบ้านต่างมีคำอธิบายให้

ในเรื่องการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ชาวบ้านตากแดดไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งนี้ การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด เมื่อ 25 สิงหาคม 2528 มีคนไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 58 การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ 27 กรกฎาคม 2529 มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 60 การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 62.5¹² ในการไปใช้สิทธิต้องเดินทางไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง จึงมีการจัดรถรับส่งอำนวยความสะดวกให้ โดยทางผู้ใหญ่บ้านเป็นคนจัดการ

การมีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยของบ้านตากแดดนั้น กล่าวได้ว่าทั้งหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับ ผกค.ที่อยู่ในป่า ทั้งในด้านการเป็นญาติพี่น้องเพราะคนในหมู่บ้านเข้าไปอยู่ในป่าเป็นจำนวนมาก และการให้ความช่วยเหลือเรื่องเสบียงอาหาร ยารักษาโรค และไม่ให้ข่าวสารกับทางราชการ ทั้งนี้เกิดมาจากการหวาดกลัวอิทธิพลและความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่มีต่อกัน ผู้ที่ปฏิบัติตนในทางที่เป็นปรปักษ์กับ ผกค.จะถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิต ดังเช่นที่ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งให้ข่าวกับทางราชการถูกยิงกรอกปากตายกลางหมู่บ้าน

พื้นที่หมู่บ้านตากแดดเป็นเขตจรยุทธ์ที่ ผกค.มีการเคลื่อนไหวบ่อยมาก ชาวบ้านจึงต้องให้ความร่วมมือกับ ผกค. และในขณะเดียวกันก็ต้องทำเหมือนไม่ได้ให้ความร่วมมือกับ ผกค. เพื่อความปลอดภัยจากทั้งฝ่าย ผกค.และทางราชการ แต่การที่หมู่บ้านล้อมรอบด้วยป่าเขาและมี ผกค.เคลื่อนไหว พื้นที่บ้านตากแดดจึงถูกระบุเป็นฐานที่มั่นของ ผกค. ทางหน่วยงานด้านความมั่นคงมีความระแวงมาก โดยเฉพาะตัวนายกาฝาก บุญเป็เรื่อง ถูกระบุว่า เป็น ผกค.คนหนึ่ง

¹² ข้อมูลจากอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

เกือบจะถูกจับและถูกจัดการตามวิธีการปราบปรามผู้ที่คิดว่าเป็นคอมมิวนิสต์ นายกาฝาก เกิดความกลัวจึงเข้าไปพบกับทางอำเภอลำและทางทหารเล่าเหตุการณ์ และยอมปฏิบัติตนเป็นสายส่งความเคลื่อนไหวของ ผกค.ให้กับทางราชการจึงรอดพ้นจากข้อหาต่าง ๆ มาได้

โดยความเป็นจริงแล้ว คนที่อยู่ในหมู่บ้านย่อมรู้ว่าภายในพื้นที่ ใครร่วมมือ ใครเป็น ผกค.บ้าง แต่สภาพความจำเป็นบังคับให้ทุกคนต้องเหยียบเรือสองแคม เพื่อความปลอดภัยในชีวิตของคุณ ฐานกำลังของ ผกค.อยู่ที่ไหน ชาวบ้านทราบกันดี เพราะเข้าไปหาของป่ากันเป็นประจำ โดยเฉพาะตัวผู้นำ นายกาฝาก บุญเป็รื่อง ฐิติ เคยเข้าไปหลายหน และได้เกลี้ยกล่อมหา ผกค. ออกมาขอตัวได้จำนวนหนึ่ง และหมู่บ้านตากแดดนี้เองที่ ผกค.ที่ออกมาขอตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ทางราชการได้ให้เข้ามาทำมาหากินอยู่ในหมู่บ้าน

ความตื่นตัวทางการเมือง-ผู้นำบ้านหนองไร่ : ผู้นำบ้านตากแดด

เมื่อพิจารณาความตื่นตัวทางการเมืองของผู้นำทั้งสองคน โดยดูจากการมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ สถาบันทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง จะเห็นได้ว่านายกาฝาก บุญเป็รื่อง ผู้นำบ้านตากแดด แม้จะมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ดีกว่าชาวบ้าน แต่เทียบกับนายสมบุญ คำม่วง ผู้นำบ้านหนองไร่แล้ว นายสมบุญ มีความรู้ดีกว่า รู้มากกว่า และรู้จริงกว่า นายกาฝาก รู้บ้างแต่รู้ไม่หมด ทั้งนี้เนื่องจากการที่จะรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้มากต้องติดตามข่าวสารอยู่เสมอ บ้านตากแดดมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน เช่นยังไม่มีไฟฟ้าใช้และระยะทางอยู่ไกลกว่าบ้านหนองไร่ รวมทั้งนายกาฝากอยู่ในหมู่คนที่มีความรู้ต่ำกว่าตน การพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารจึงได้ประโยชน์น้อย

ในเรื่องการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น ผู้นำทั้งสองคนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ และมีบทบาทต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของคนในหมู่บ้านในลักษณะเดียวกันคือ มีบทบาทเป็นตัวแทนของทางราชการ ในการณรงค์ให้คนไปใช้สิทธิ และมีบทบาทเป็นหัวคะแนนของนักการเมือง บทบาทการเป็นตัวแทนของทางราชการ เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ส่วนการเป็นหัวคะแนนเป็นการกระทำโดยมีข้อตกลงกับนักการเมือง บทบาทของทั้งสองผู้นำจะเหมือนกันคือเกณฑ์ให้คนไปลงคะแนนเสียง โดยจัดหาพาหนะรับ-ส่งให้ และติดตามคนที่ยังไม่ไปลงคะแนนให้ไปลงคะแนน

เมื่อดูการมีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหรือ ผกค.ระดับความรุนแรงที่บ้านหนองไร่ร่วมมือกับ ผกค. จะน้อยกว่าบ้านตากแดด จำนวนคนที่เข้าไปอยู่กับ ผกค.บ้านหนองไร่

เข้าไปน้อยกว่าบ้านตากแดด คนบ้านหนองไร่ที่เข้าไปเป็นคนไทยแต่คนบ้านตากแดด เป็นพวก
กะเหรี่ยงที่ไม่มีความเข้าใจในภาษาไทย จึงถูกหลอกลวงเข้าไปมาก จากลักษณะ เช่นนี้เองทำให้
การเป็นผู้ใหญ่บ้านมีความแตกต่างกัน นายสมบุญ คำม่วง เป็นผู้ใหญ่บ้านหนองไร่ที่คนส่วนน้อยมาก
เป็น ผกค. แต่นายกาฝาก บุญเป็รื่อง เป็นผู้ใหญ่บ้านตากแดดที่คนส่วนใหญ่เป็น ผกค. หรือร่วมมือ
กับ ผกค. ทำให้นายสมบุญ คำม่วง ไม่จำเป็นต้องให้ความร่วมมือกับ ผกค. แต่นายกาฝาก
บุญเป็รื่อง ไม่ให้ความร่วมมือไม่ได้ จำเป็นต้องเป็นพวกทั้ง ผกค. และทางราชการ อย่างไรก็ตาม
ทั้งนายสมบุญ และนายกาฝาก ต่างถูกระวางส่งสัยจากทางราชการทั้งสองคน

ในขณะที่ทางราชการระวางส่งสัยนายสมบุญ จึงจับตัวไปคุมขังเพื่อทำการสอบสวน เมื่อ
ไม่พบจึงปล่อยตัวมา นายสมบุญคิดที่จะเข้าไปอยู่กับ ผกค. จริง ๆ แต่ไม่ได้เข้าไป เพราะเป็นห่วง
ลูกเมีย จึงเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างนายสมบุญ คำม่วง กับ ผกค. ไม่ได้เป็นไปในลักษณะที่
นายสมบุญ ร่วมมือกับ ผกค. กล่าวได้ว่าไม่ได้เป็นแนวร่วมกับ ผกค. และไม่ได้ส่งข่าวให้กับทาง
ราชการด้วย คือรับรู้การเคลื่อนไหวของ ผกค. แต่ก็ไม่กระทำในทางที่เป็นอันตรายต่อ ผกค. ที่
เป็นลูกบ้านตน แต่สำหรับนายกาฝาก บุญเป็รื่อง มีการกระทำที่แสดงถึงการรับรู้ร่วมมือกับ ผกค.
มาก่อน คือเมื่อทางราชการจะจัดการกับตน จึงหวาดกลัว ยอมร่วมมือกับทางราชการในการเป็น
สายคอยรายงานความเคลื่อนไหวของ ผกค. ให้กับทางราชการ

โดยสรุปแล้ว การพิจารณาความตื่นตัวทางการเมืองของผู้นำแต่ละคนโดยดูจากคุณสมบัติ
ต่าง ๆ ที่กล่าวไปแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้นำทั้งสองคนต่างมีคุณสมบัติที่แสดงถึงความตื่นตัวทางการเมือง
ทุกประการ เพียงแต่แตกต่างกันบ้าง คือในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยดูจากการใช้สิทธิ
เลือกตั้งพอ ๆ กัน ความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ สถาบันทางการเมืองและข่าวสารทางการเมือง
นายสมบุญ มีมากกว่านายกาฝาก ส่วนนายกาฝากมีความสัมพันธ์กับ ผกค. โดยเคยช่วยเหลือสนับสนุน
แก่นายสมบุญ เพียงรับรู้เท่านั้น

สรุป

จากการศึกษา เปรียบ เทียบคุณสมบัติของผู้นำทั้งสองหมู่บ้านโดยพิจารณาภายใต้สภาพแวดล้อม
ของหมู่บ้าน และสถานการณ์ที่ผู้นำแต่ละคนเผชิญอยู่จะ เห็นได้ว่า ผู้นำแต่ละคนมีคุณสมบัติทั้งที่คล้ายคลึงกัน
ซึ่งก็แล้วแต่ความเหมาะสมของหมู่บ้านที่ต้องการผู้นำในลักษณะใด ปัจจัยที่เป็นสิ่งทำให้เกิดความเป็น
ผู้นำของแต่ละคน เป็นคุณสมบัติที่มีความหมายในสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน มิได้มีความหมายแก่การที่
บุคคลแต่ละคนครอบครองอยู่เท่านั้น